De vrouw in het woud

Henriette Roland Holst-van der Schalk

bron
Henriette Roland Holst-van der Schalk, *De vrouw in het woud*. W.L. & J. Brusse, Rotterdam 1912

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/rola003vrou01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

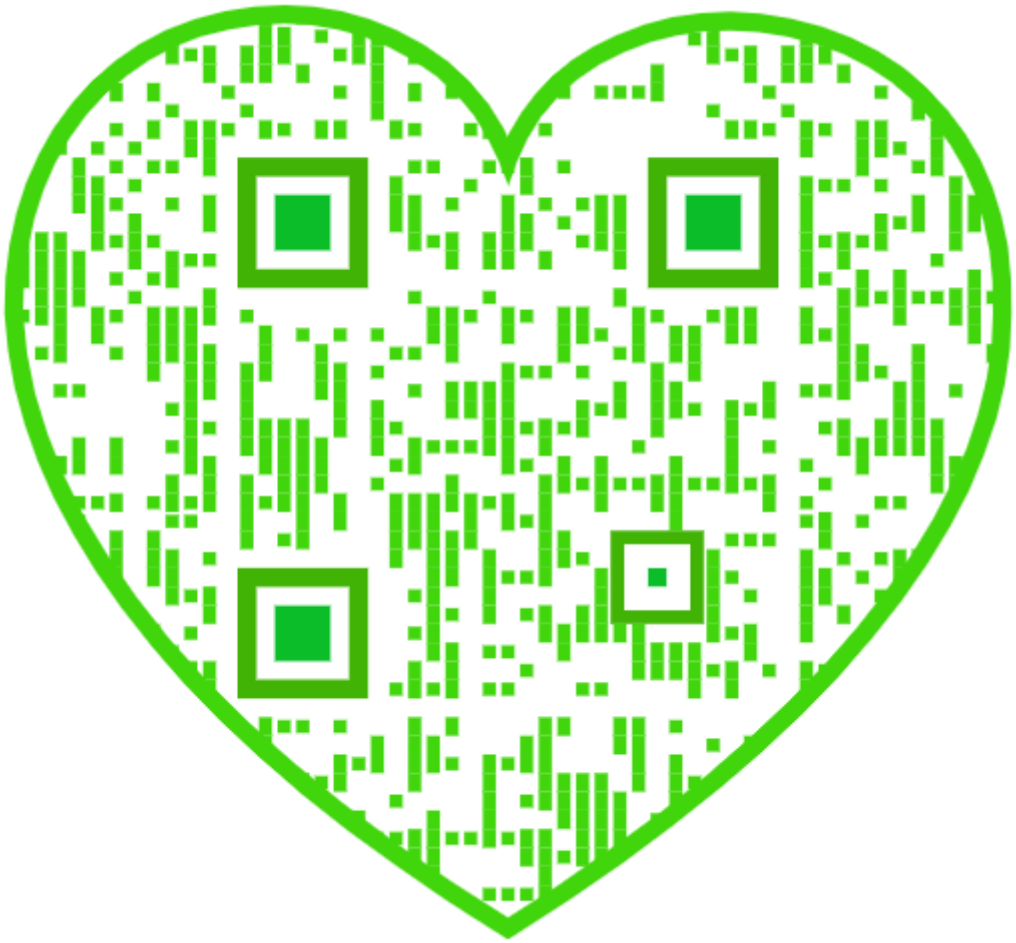

V

AAN DE MAKKERS ONVERLOREN
WAARMEE IK STREED;
AAN DE TOEKOMST ONGEBOREN
WAARVOOR IK LEED.

I

't Is nu de kentertijd
dat de vrouw naar nieuw levenswater glijdt;
diep water, waarin bare' als bergen klimmen;
wijd water, en ver aan de verre kimmen
verwaast vredes zacht-bloeiende kust.
O Maatschappij, gij zee, die kent geen rust,
uit de luwe kreeken van het verleden
zwemt de vrouw naar uw ruwe machtigheden.

Het is nu ook de tijd
dat het vrouwe-gemoed kentering lijdt:
uit de vloeibare lusten
en aandriften, verhardt zich daarin 't vast-bewuste,
als in oer-oude dagen
d' aard' uit vloeibaarheid vormde vaste lagen,
of als nog heden in 't heelal
telkens uit gasse' ontstaat een vaste bal,
een nieuwe kern, een donk're levensbeker. -
Zoo stolt zich nu natuur, die vlottender en weeker
was in de vrouw, vol van 't oer-element
instinkt, tot verstand dat zichzelven kent
en het gebied tot aan zijn verste transen
afzoekt met eigen glansen.

Daarom voelt nu de vrouw een dubbel trekken:
buiten, van d' oude zede en 't nieuwe wekken;
en in zich, worsteling die haar verscheurt,
het instinkt, dat zich tot bewustheid beurt.

Enkelen zijn er nu van 't vrouw-geslacht
die zaamle' in zich al veel der nieuwe kracht
van den komenden tijd, waarin zal wezen
de vrouw naast den man opgerezen.
Zij werpen zich in die zee maatschappij,
vurig, want daarmee worst'len maakt hen vrij,
en voelen smarten door hen schreeuwen
omdat door d' eeuwen
deine' op die stille kreeken, waterrozen,
hun harten zijn geworden brooze, -
voelen het godsgevoel hun lijf doorstroomen
van bij het eerste doomen
uiterste grenzen te bereiken
vanwaar men heenziet naar de morgenrijken.

Zulk een vrouw ken ik en zij is mij waard
en mij vertrouwd gelijk een eigen zuster;
in haar woedt zwaar de dubble vrouwen-aard:
geene is dan zij van zich en 't al bewuster;

met zekersnelle wendinge' als een visch
zwom zij in wateren gezweept door strijd,
en toch is dat nieuw willen ongewis
in haar, haar diepste wezen wankelheid
als van haar zwakste zusterke, wanneer
der vrouw oerwezen in haar wordt geraakt
en 't geldt, over het hart te worden heer.
De liefde heeft haar wat zij werd gemaakt;
de liefde heeft met moed gestaald haar hart,
de liefde haar verstand met vuur gevoed,
en toen liefde in haar gespleten werd
deed zij gelijk die zwakke zuster doet:
weenen en kermen in onzekerheid
en in verwarring her- en derwaarts gaan,
zooals een vrouwe-dier in ouden tijd,
dat enkel door de liefde recht kon staan.

Ik wil van haar verhalen, van haar tocht,
haar drang en heerlijkheid, zooals zij won,
zooals zij in het eind werd overmocht
door Liefde's macht, met hem niet worst'len kon,
want stijge', en pijn van stijge' in 't vrouwgeslacht
spiegelt zij: haar wezen is een bron. -
Toen zij een kind was, leefde

zij dicht aan het machtige hart der zee
dat het machtigst hart is der aarde;
zij hoorde zijn stem als zij staarde
van den duintop naar beneê
of langs zijn rand liep waar de golven sterven,
festoenen trillend-paarlemoeren kant
op 't zilverwitte warme zand,
zij hoorde zijn klacht tot haar overzwerven
nachts, door de stilte van het huis, en hoorde
daarin haar eigen donker-grooten drang
opkomen, breken, en verstillen. -
Want de stem der zee is de moederzang
van alle vage en half-bewuste willen,
alle begeeren dat zijn doel niet kent.
Zij wist niet, waarheen haar hart was gewend,
en niemand wist het.
Maar toch, iets wist zij.

Zij kan zich den dag niet bezinnen
dat niet in haar heeft geleefd
het vreugde-klare beminnen
van het rytme dat danst en zweeft,
van den zoeten toover der maten
en den stroomenden woordendans:

zij zag op hun blije gelaten
het licht van een anderen trans,
en het was als riepen zij ‘vrijheid’.
Zij weet den dag niet meer
dat in haar de glanzende blijheid
van die andere, glanzende sfeer
niet opstond, als de stroomende woorden
langs trokken, een feestlijke stoet,
en zij hun echo's niet hoorde
deinen door haar gemoed.

Want toen in haar begon zich te welven
het eigen leven der ziel
schikten zich de woorden van zelven
tot rytme dat rees en viel.
Zij deden de ziel zacht beven
van geluk, als zij stegen in haar:
zoo was poëzie altijd
het leven van haar leven,
haar binnenste heerlijkheid,
die werd met haar geboren, en groeide
met haar ziel en lichaam mee. -
Toen zij een kind was, ontbloeide
haar stem aan de stem der zee,

en later zeiden de menschen van haar
dat die ruischte zoo diep en zwaar
zoo diep en zwaar voor een vrouwe-stem:
dat kwam van de zee, dat kwam van hem.

Zij kan zich den dag niet bezinnen
dat niet in haar kind-hart leefde
machtige drang te beminnen,
gloed, die tot anderen streefde.
'De vrijheid' - wat was dat? zij voelde
een tinteling door haar bloed;
'Het recht' - diep-heerlijk woelde
een warmte in haar gemoed.
En als die tinteling en warmte kwamen
met de verrukt-dansende woorden samen
was het, of zij den hemel tegenvloog.

Er waren enk'le namen, daardoor zoemden
gevoelens, die zij nauwelijks benoemde,
maar die zij wist wonderwel te zijn
de vleugels van het hart; het deed haast pijn
van liefde en drang en begeerte te geven
de roode druppels van zijn kloppend leven
als zij ze riep tusschen het zeegedruisch

of fluisterde in nachtstilte van het huis.
Want uit hen kwamen de gestalten rijzen,
de helden van haar kinder-paradijzen,
de dragers van haar kinder-ideaal.
Zij wist niet wat het was, als door die straal
van binnenst licht: de heilige, oer-oude
aandriften, dringend door het dik der wouden
van onbewustheid en onkunde heen:
zij wist niets als die warme drang alleen.
Niemand zei haar, dat de mensch is geboren
uit makkerschap, dat zijn krachten behooren
makkers - niemand zong met zoo zoet een keel.

O wanneer d' ouderen als op een veêl
zullen strijken langs het teeder gemoed
van het kind, dat geërfd heeft in zijn bloed
de schatten van de donkere oergeslachten:
de ontstuimig-zwellende liefdeskrachten
als voor 't lieve ik zoo voor 't lieve jij, -
welk een toon zal dan klinken hel en blij,
welk een toon zal dan opgaan vol en zoet
uit dat teer instrument kindergemoed!
Welk een toon zal klinken, hoe liefdevol!
Langs haar streek niemand, zij moest zelve tasten,

en als de drang, de machtige, in haar zwol
maakte zij hem vast aan die namen-masten.

‘Washington’ hij stond hoog opgericht,
een berg-ceder, sterk en dicht;
wat hij gedaan had lag vreemd en ver,
maar er flonkerde toch een vrijheidsster
achter zijn daden;
‘Garibaldi’ - die was dichter bij:
zij wist van hem, hij maakte Itaalje vrij,
met duizend dapp're mannen
versloeg hij al de legers der tyrannen.
O naam zacht als een bloem! De sterren stralen
door die naam; uit zijn wateren klaar
rijst de held in de wereldzale
met het goudzachte leeuwenhaar.

‘Kosciusko’ - die gleed als een licht
door de nacht, door de nevel die zwicht
en weer opdoemt en zich sluit om hem.
‘O Polen, ge zijt verloren’ -
zij zal die gebroken stem
al haar levensdagen hooren,
en een stroom van innigheid

vloeit uit haar hart naar zijn hart dat lijdt,
want hij werd verslagen, verslagen
door onrecht: liefste held hij.
O zoete smart, mee te dragen
zijn smart: daarvan droomde zij.

Zoo maakte zij haar drang en groot begeeren
vast aan die strijdersnamen: hen te eeren
schikte zij het eerst woorden tot een krans,
leerde woorden den vrijen rytmendans;
maar nooit klopte haar hartje feller,
nooit joeg zijn warme bloed den polsslag sneller
voor namen als de wereld dav'ren doen,
veroveraars, die als orkanen woên.
Zij voelde in haar zich ballen een kracht
te staan tegen hun overmacht
die 't paradijs vertrade' en alle droomen
waaruit die zachte helden-name' opzoemen.

Zij wist niets van hen, en wist alles van hen,
want zij wist: volken hadden gestreden
om vrij te zijn, en zulke als deze drie
hadden hen aangevoerd en hun bloed gegeven
dat de makkers vrij zouden worden, vrij leven

van tyrannendruk en gespie
en niet meer voor vreemde heer en beven.

Zoo leert men het op de scholen;
zij weerden haar niet, het kind,
van zich aan dat gloedvuur te warmen:
den strijd voor de vrijheid der naties;
zij weerden haar niet van te drinken
aan dat water van het verleden:
liefde voor de vrijheid der naties.
Maar die andere strijd bleef verscholen,
die der nieuwe organisaties,
en die andere vrijheid: de echte.

De beenderen bleekten rondom het kind
van wie viele' in ontelbare gevechten
voor deze vrijheid. Elke wind
bracht flarden aan van den strijdzang der knechten
die reze' om niet meer knecht te zijn.
Zij wist niets van hun hoop gebore' uit drang en pijn.
De strijd die over de wereld bruischte,
een storm, die als een vuurstroom liep,
die in de groote rijken druischte
en in geen knapenhart meer sliep,

die hield men haar altijd verborgen,
geen druppel van zijn gloeden lekte
tot haar begeerig hong'rig hart.

Niets van den wil der arbeiders,
niets van de wording der maatschappij,
niets dat een leger van strijders
alle slaven kwam maken vrij,
en alle eenzame harten saam smeden
tot een gloeienden klomp geluk;
niets van de nieuwe waarheden,
van de vrijheid, die groeit uit druk.
Niets, niets, lang, lang, lang:
door heel de onstuimige jeugd
niets van het heerlijk gezang
dat nu schalt door de wereld, haar vreugd.

O wat ontbeerde zij veel, dat kind;
wat ontbeeren de kind'ren der heerschers veel,
om hen rijst een muur, maakt ze doof en blind
voor het zoetste ter wereld: het zoet gekweel
van wordende vrijheid in het schoon getij
dat het hart voor vrijheid te sterven dorst, -
o hoeveel wordt der schoone drift vermorst,

die wil branden, dat wereld heller zij.

Zoo leefde zij in droomen; wat was waar
verre - alles vaag, veel onrust, niets klaar,
heel den kindertijd en ook nog daarna.

Tot de middag van jeugd ontbloeide:
de hartekelk ging open,
uit de wereld kwam een wind
van nieuw geluk geloopen
en wierp haar, ja wierp haar een kleine
bloesem van schoonheid in den schoot,
een kleine, witte, reine,
als past in een meisjes-schoot.
Haar hart begon te beven:
zij had het niet gedacht
dat zij eens zou noemen haar eigen
een bloesem der oude pracht.
De wind die hem bracht was liefde,
die brengt altijd de eerste
schoonheidsbloem, 't zij hij streelde of griefde,
- de eerste en de teerste -
aan de kinderen van den zang:
liefde is schoonheids-verlang.

Nu werd haar leven zooals een bergwei
in lente; d'eene bloem is niet voorbij
of andere ontluiken: 't wordt één weelde
van kleur en geur; zóó, of lente het streelde
ontlook haar jong bestaan tot blije pracht.

De Schoonheid was gekomen, die had zacht
haar hart met zijn tooverstaf aangeraakt
en haar eigen stem daarin losgemaakt
om tusschen de stemmen der and're zangers
te klinken, met iets teerders en iets bangers
in zijn lage en volle tonen dan
het teerste zingen van een zingend man.

De Liefde was gekomen: op een hooge
ruime voorjaarswind kwam hij aangevlogen,
de groote die twee één maakt, aarz'ling geen,
twee sterken, sterk ieder voor zich alleen
en sterker samen in een bond voor 't leven,
baai van vertrouwdheid en van rust, waar 't hart
geankerd ligt in ander hart, om 't even
wat winden waaie', of vloed of eb 't getij.

De Vriendschap was gekomen: dat was hij

die nimbus van de schoonheid jong omstraalde,
om wien gedachten voorheen schuchter dwaalden
als om een maker: nu ging 't menschweze' open,
't gulle, zachtstralende: tusschen hen beide loopen
de draden van gelijk en toch heel anders zijn.

Zoo werd haar levensbeker met den wijn
van parelende vreugden vol-geschonken,
haar lippen die lang hadden ontbeerd dronken
vreugde, haar hart zong vreugde: een korte zang.

De jeugd was uitgebloeid. De weg lag, lang
en donker; men wist niet waarheen die ging;
te leven is zichzelf bevrediging
in jeugd, in bloeiende jeugd, niet daarna.
De teere bloesem van schoonheid werd welk
die liefde had geworpen in haar schoot;
de poëzie verdorde als een kelk
gesneden van zijn wortel en ging dood;
de dagen schreeuwden om een inhoud, elk
zoo ledig, zoo hongerig, en zoo groot.

Alles was niets, want alles niet genoeg
voor 't hart dat meer, meer, meer, een voorwerp vroeg

voor zijn krachten; iets grooters te beminnen
dan enkellingen, iets om mee van binnen
vol, vol te worden als een ei met vrucht.

En toen, in wintertij, zonder gerucht,
door fijne stilte van de donzen klaarheid
der dagen, kwam dat weten kwam die waarheid
als alle goede dingen tot het hart
komen, stillekens, of het nieuw-geboren werd.

De wereld draaide langzaam onderstboven
en kwam op zijne voeten recht te staan.
De wolk trok op van hoogmoedigen waan
die haar den menschengeest had doen gelooven
gebieder onbeperkt, almachtig koning
in 't wereldrijk; de wereld werd de woning
van schoone krachten: geen heer en geen knecht.
Een groote hand zette de dingen recht
die lang stonden verwrongen en verbogen,
een hand als van een reus, en reuzen-oogen
leerden haar zien: terug, in het verleden,
waar de groote slagen waren gestreden
die de heerschers van nu hadden omhooggebracht,
en naar de toekomst, waar gouden gelijkheid lacht',

menschen-gelijkheid. Want ach, in die schoone
demokratie 't heelal waar alle krachten wonen
same', en saamwerken als gelijken, zweefde
één bol nog met de donk're roest bevlekt
van heer- en knechtschap: onze aarde leefde
tegen den wil, die zich in 't Al voltrekt.
Niet lang meer. Die vrouw zag: tusschen Verleden
en Toekomst staan dit lichtedonk're Heden,
een akker, die het zaad der vreugde droeg;
het arenvolk van makkers en van strijders
waar de wind der begeerlijkheid door joeg,
het geluks-brood van morgen: de Arbeiders.

Het machtig boek lag open op haar schoot,
een berg van weten, zwaar om te beklimmen;
maar wie het volbrengt ziet de vrijheidskimmen
lachen, een dronkenheid maakt zijn bloed rood
als die op hooge bergen menschen juichen
van louter levensblijheid doet; - een zee
ziedde dat boek, schuimend zijn fel getuigen
en zijn dapperen wil tegen de ree
der heerschers op die 't zwoegend volk verdrukken
en voor zich al de gouden vruchten plukken
van den boom arbeid, dien de menschheid plant

en verzorgt, en natuurkracht houdt in stand.
Een heilig toornen ruischte door de wouden
van dat heilige boek, tot daaruit steeg
zon van zekerheid op, een stralend gouden
gelukszon, en het toornig ruischen zweeg.
Socialisme's heerlijkheid straalde open,
zette het hart van de lezende vrouw
in geluksgloed boven denken en hopen,
dat hart werd van geluk haast flauw.
Want wat het altijd zocht was nu gevonden:
het mensch'lijke en toch meer om aan verbonden
te zijn; een doel voor de trillende pijlen
der Liefde; een veld om met den milden gloed
der schoonheid te bestrale', een zee van moed
en kracht om in te duike' en aan te wijlen
zoo lang men ademt; levend Ideaal
om voor te leven, en misschien eenmaal
voor te sterven den roozerooden dood
van sterven voor het liefste. Reuzengroot
geluk lag voor haar uit, een nieuwe wereld
als de zeevaarders van weleer, bepareld
van gouden morgennevels, zagen rijzen
uit het bare veld van den oceaan.

Zooals die sterkste straler aan de baan
der hemelen, de groote Jupiter
met zijn licht bleek maakt elke and're ster
- zij deinzen af naar dieper hemeltransen -
zoo verbleekte elk ander liefdesglanzen
in haar een wijle toen die liefde steeg,
die wereld, stralend van geluksbeweeg.

En naast dat groot vasteland van geluk
lagen de eilanden der kleine vreugden,
als een parelsnoer hun melkwitte glans:
de omgang met de makkers, elk een stuk
van 't nieuwe leven dat het hart verheugde,
dansend te saam makkerschaps vreugde-dans.
Hoe vol waren zij van loutere kracht,
en hoe natuurlijk! Elk een brok natuur.
Als zij lachten was het of water lacht',
hun oogen zagen met een klaar getuur
en konden toch soms zoo hongerig kijken
naar de kust van vrede en overvloed
waarheen zij trokken; met hen gaan, gelijke
onder gelijken, dat was nu het zoet
des levens, dat was nu geluk en deugd
en diepe wijsheid, en eeuwige vreugd.

De vrouw trok met hen, lang, en zij werd vol
van een adem van kracht die in haar zwol
uit hun verlangens, hunne hoop, hun blijheid:
wie drinkt aan de bron der wordende vrijheid
voelt kracht en vreugde org'len in zijn hals.
En dit geluk was altijd zeker, als
de zoete lucht, het zoete licht: zoo zeker
was het morgen weer daar, een gouden beker
altijd gevuld en die niet breken kon.
Dit geluk was er altijd, als de zon
er altijd is; als door de zon de aarde
leefde het hart door hem; zijn schaduwplekken gaarden
- plekken van zwakte en van twijfelmoed -
zooveel licht daarvan dat het werd één gloed.
Zoo kenden haar de makkers, zoo scheen zij
zoo was ze, vele jaren, één moed-getij.

Er was wel duister door de dagen:
de hof der vreugden bloeit schraal
voor wie bouwen uit nederlagen
hun burcht van zegepraal.
Zij bouwen geen duimbreed zonder
te storten hun kostelijk bloed;
zij binden het wordend wonder

van menschegeluk met hun bloed.
Zij zag makkers vallen, verderven
als dor blad in het late jaar,
voor 't hart was dat bitter als sterven
want makkers zijn één met elkaar.

Er was nog een plek soms duister.
De man en de vrouw zijn saam,
en zij moeten den nieuwen luister
winnen met hun lichaam;
zij moeten de nieuwe bloeiwijze
zoeken voor een nieuw geslacht,
zij moeten zoekend vergrijzen
dat dat and're eens zingt en lacht.
De man voelt de oude zeden
geankerd in zijn gemoed,
het nieuw willen der vrouw breekt zijn vrede
en stoort den loop van zijn bloed;
en de vrouw in het tergende trachten
verliest licht de lieflijke maat
en beheerscht nog het spel niet van krachten
dat in haar hart luien gaat.
Zoo was onrust door rust van die dagen
vervlochten, door hun vreugde verdriet,

niet zoo glans-alleenig lagen
ze, als het hart ze nu ziet.
Maar dit was de zon die straalde
boven haar hoofd altijd,
de lucht die zij inhaalde
diep, van gelukszekerheid:
wagewijd stonden de deuren
open naar sterke daad.
Zij droeg haar hart met opbeuren,
een vlam in haar lichtend gelaat;
die bleven nu open altijd:
dat was de gelukszekerheid.

O kleine, overmoedige sterveling,
wist ge niet dat het wezen van elk ding
is te vergaan, dat der dingen bestand
vervloeit als water en verstuift als zand?
Wist ge niet dat niets duurt, ook vreugde niet
en pijn? Dat in elk donker hol verdriet
eenmaal weer daagt een bleeke blijheidsschimmer?
Dat de bevrozen vlok der smarten immer
weer omsmelt tot het lauwe water vreugd?
Dus kan ook vreugd niet duren, en niet jeugd,
en lente niet, en niet de dageraad,

niet bloesemknop, noch kindsheid. Ied're staat
bergt de kiem van een and're, alle dingen
brengen nieuw-wezens voort, die hen verdringen
van 't zijn, het volle, zoete! Altijd Leven
stroomt uit in Dood, altijd die zee ontzweven
weer nieuwe dampen: de zwellende wolken
die uw ruimten, Oneindigheid, bevolken.
Omdat zijn worden is, en worde' altijd
iets afstooten, iets toevoegen, nieuwheid
vorme' uit het oude; tweestrijd van de krachten
die zijn verbruikt, en die waar 't warme zachte
leven zich in ontrolt als in jong blad.

Dit is 't weten, dat elk mensch liefst vergat
wanneer hij vreugd voelt, dat hem tegen straalt
als hij pijn lijdt, een ster die zoet verhaalt
van het einde der pijn; waar menschheid weg van zwierf
eeuwig, en toe keerde eeuwig; dat bedierf
voor vele geslachten den bloei der aarde,
tot de mensch begreep, dat die wet haar gaarde
zoo vol bekoren maakt, zoo geurenrijk
en hij haar opslurpte in zijn bloed, gelijk
de and're wetten van het goede leven.

Die vrouw had zich, dacht ze, overgegeven
aan dit weten geheel, had het besef dier wet
in haar lichaam tot een vrucht omgezet
en wel duizendmaal stralen uitgezonden
om hem door heel haar wezen te verkonden
langs d'allerfijnste nerfjes van het brein,
't zelfgebaande pad, de verbindings-lijn
waarlangs gedachte bliksemt. Alles ijdel.
Weten bedwingt de zoete koortsen niet
in 't vrouwebloed, Liefde scheurt toom en breidel
aan stukken, kan niet zien als Rede ziet;
liefde wil enkel zien met eigen oogen
en wat zij vast greep, houden vast omtogen.

Nu werd het voorwerp van liefde gespleten
en het hart van die vrouw uiteengereten,
want zij moest kiezen, welke helft voortaan
te minnen, tegen welke in haat te staan.

Zij koos, maar de keus was ijdel:
't hart neigde naar iedere zij,
en tolde als een schip zonder breidel
wen de wind zóó is, zus het tij,

Want sterk is het vrouwe-hart
als het geldt, voor liefde te lijden;
maar het vrouwe-hart is zwak
als het tegen liefde moet strijden,
liefde het in zich verdeelt.
En dat was haar nu beschoren.

Arm hart dat zoo vrolijk kweeld':
nu gaan uwe vreugden verloren.

Donkere dagen namen haar bij de hand
en voerden haar naar levens schaduwkant;
ik wil nu overzeggen wat zij zong
toen levens macht haar aldus zwaar bedrong.

Zwijgend, op den heerweg waar de dagen haar brachten
lag 't duister woud, en wachtte.
Een dichtstruweelen wildernis
van twijfel, tweestrijd, en benauwenis;
waar scherpe dorens wonden rijten
in wie zich los wil maken van het wrijten;
waar alle blinde paden enden
in den poel van dadenlooze ellende;
waar het jong gewas dadendrang
verstikt wordt door de dikke dompe lucht;
de helle keel verstomt van blijmoed, bang
voor den wind die tusschen de takken zucht;
waar het ravijn der nachtgedachten steil
afdaalt naar wanhoops donkerkille kuil:
wie daarin neerploft die stijgt niet licht meer
naar vrije hoogten van levensbegeer.

Het onzalig woud lag zwijgend en wachtte
- als droeve nachtgedachten -
in zich gebald onder de grauwe lucht,
zonder beweeg, eenzaam geducht.
Zij kwam aan, zij voelde doodlijke kilte;
er ging gerilte
door haar, een angst kroop op, versloeg haar zinnen:

't woud zwolg haar binnen.
- Het woud van onrust, tweestrijd, en benauwenis
waarvoor niet één mensch veilig is.

Ik zag haar jagen door de kronkels
van het onzalige woud
waar zwammen als booze karbonkels
glinsteren tusschen het hout;
waar de lucht uit de persende longen
opklaagt, een adem van smart,
waar de trekken zich harden, gewrongen,
de oogen staren, benard.
Ik hoorde de takken breken
onder haar jagenden voet
en hoorde haar stootend spreken
als een mensch in pijnen doet.
En na lang zoeken en dwalen
zat zij neer aan de grijze beek;
ik zag hoe haar hand langs de snaren
van de gedachte-harp streek.
De toppen der donkere sparren
ruischten; het woud dronk de nacht;
ik hoorde na lang marren

haar wankel hart ontwarren
zijn raadsels in deze klacht:

‘Ook ik ben omstreeks 't midden mijner dagen
verdwaald geraakt in levens donker woud,
maar mij heeft geen aardsche wijsheid ontvouwd
den weg uit smart en twijfel, noch gedragen

omhoog, en geen hemelsche oogen zagen
neer op mij, vanwaar hoog're klaarte blauwt
m'in teed're zorg omwakend, en met stage
stralen heffend naar waar men waarheid schouwt.

Mij leidt geen gids, als het eigen gemoed,
mij schoort geen steun, dan d'enk'le trouwe handen
die mij opbeuren als de kracht bezwijkt;

mij sterkt geen afgezant uit beet're landen
dan soms het ruischen, als een vleugel doet,
van zachte hoop die langs mijn wangen strijkt.’

‘Verlangend gaan de oogen maar het morgen,
spiedend, of zij geen nieuwe kracht geboren
zien worden aan de kim, wier jonge gloren
verdampen zal doen alle vale zorgen.

Maar zoo hij rees, houdt hij nog 't hoofd verborgen
in kille nevels die zijn stralen smoren
en kleumende Hoop spitst de fijne ooren
om van Rede's lip wat warmte te borgen.

Die spreekt: ‘Houdt moed in uw bekommeringen;
leven groeit tot nieuwe vormen gestage,
er is geen ding, geen toestand die beklijft;

't eenig-blijvende zijn de wisselingen
en alle leed wordt weer voorbij gedragen
zooals een blad op een stroom voorbijdrijft,’

‘Is dit een troost? Dat wij wat kwam verfoeiden,
het ziende kome', en 't niet te keeren zochten
te keeren 't wenschend? dat wij de gedrochten
die leven langzaam in zijn schoot uitbroeide

niet toen zij klein waren en zwak, opzochten
om ze te dooden, maar als met geboeide
armen neerlagen tot z'ons overgroeiden
omdat w'ons toch niet te weren vermochten?

O wij menschen zijn vreemd-samengestelde,
en wat 't eene oogenblik als troost ons mondt
werpen we 't and're van ons in verachting;

dan laten wij geen doem, geen noodlot gelden,
roemen te zijn gedaald in deze omnachting
willens, omdat plicht manend voor ons stond.’

‘Of is het een troost, dat de zuiv're hang
waarheid te diene', ons van elkander scheidde?
dat aan één meer de daden-stroome' ontglijden
die zich nu wenden oost en west voor lang?

dat w'onder één leus elkander bestrijden,
en één vaan hijschen elk aan zijnen stang,
is het een troost? en uit één willens-drang
de tegendeelen onzer daden snijden?

O uit die troost rankt op doornengewas
van erger smart! - is er niets dat behoedt
voor te worden uit elkander gereten?

wat, zoo ook wij, die waande' op uw kompas
te koersen, kennis, door des levens vloed
maar werden wat heen en weder gesmeten?’

‘Kon ik worden, wat de tijd eischt te wezen!
Kon ik mij waap'nen met den wil die ziet
één weg, één deugd, één zijde, één recht - ach, 't lied
der kracht zou weer opklat'ren door mijn wezen.

Ik zie allen in één zin, hùn zin, lezen
het boek des levens: hun hart weifelt niet
over zijn blad'ren waar voor mij uit schiet
een stroom van twijfel en bestendig vreezen.

Ik zie waarheid met onwaarheid verstrengeld
nu overal, zie dat geen zuiver blijft
in dezen strijd, niemands hart ongerept;

'k zie eig'ner daden goud met erts doormengeld:
daarom hangt, die geen zekerheid meer stijft,
wil, nu neer in mij als een bloem verlept’.

‘Dat 'k niet kan zien bij d'eenen niets als recht,
bij d'and'ren louter onrecht, maar geregen
z'aan 's levens snoer dooreen zie, is, toen wegen
scheidden, 't noodlot geworden dat mij slecht.

Want felle dagen van verwoed gevecht
zijn wie zoo zien als ik zie, niet genegen:
dan geldt het onvoorwaard'lijk voor of tegen;
wie zoo niet zijn kan, wordt de daad ontzegd.

Ik zie nad'ren den dag dat ik ter zijde
geworpen door den stroom dien 'k niet kon keeren,
eenzaam, om mij heen de leegte, zal staan,

met al de kracht van mijn zomergetijde
verbruikt, en niets anders om op te teren
dan wat herin'ring van vergeefsche daân’.

‘Waar ligt de plicht? Wat eischt het wijs berijden
van 't grillig leven, in dit twijfellicht,
in 't ongewisse der verwarde tijden,
nu waarheid vast ineengestrengeld ligt

met leugen, recht met onrecht? 't Zwak gezicht
vermag 't een van 't ander niet t' onderscheiden,
en 't hart blijft pijn van onzekerheid lijden
herhalend zonder eind: ‘Waar ligt de plicht’?

Zijn zij de sterken die 't geweten plooiend
als soep'le zij, naar hunner zijde nooden
schrijden tot oorlogsdaden, licht en blij,

die zich met wapperende pluimen tooiend
van trotsche onfeilbaarheid, als wreede goden
rijden omver, wie weif'len meer dan zij?’

‘Als 't zwakheid is, te zien in broederstrijd
recht en onrecht zóó verstrengeld te wezen,
dat de hand niet kan, toornbewogen, dèze
verwonden, zonder dat die mede-lijdt,

en daarom vol bezorgde angstvalligheid
den strijd te voeren vol geheime vreezen;
ook in vijands oog broederschap te lezen, -
als dit is wat mij van de sterken scheidt,

zoo noem ik mij een zwakke, roemend niet
in 't wezen dat natuur schonk aan haar kind,
noch vervloekend haar gaaf in hulp'loos weenen

wetend dat wat m'op 't eenzaam pad nu stiet
ook kracht kan worden tot velen vereenen
wanneer Leven ons zendt een and're wind’.

‘Eens zulle' uit onze machtelooze wanen
de klare zuilen van hun macht verrijzen;
eens zal uit dit zaad van tweedracht, dit grijze,
eenheid opgaan als trotsche groene lanen.

Vrede is het kind van twist, als vreugd van tranen.
Levens groei gaat altijd op deze wijze;
wij kunnen zachter wetten beter prijzen
maar onze wensch doorbreekt geen wett'ge banen.

O hart, wees dan vrij van bekommeringen:
wat zou dat, zoo ge voor dien tijd verdorde,
geblakerd door den heeten wind van strijd?

gaaft g' u niet zonder een prijs te bedingen?
wist ge niet dat veel harten moeten worden
verteerd, eer onze vlam de aard' beschrijdt?’

Nadat zij 't hart gestild had met dit klagen
rees ze en zwierf nog door het woud vele dagen
en nachten, aldoor hopend om
een weg te vinde' uit twijfels donk're kom
naar 't oude zonneland van zekerheid,
waar nu die scherpe noordwind, broederstrijd,
met ijzige adem allen had bevangen.

Zij was alleen. In 't woud van twijfelmoed
gaat elk alleen: geen hart een ander groet
met warmte van vertrouwen en verlangen.
En dat alleen-zijn is de erge pijn
die daar het hart bedwingt, die maakt het klein
en bevend in zwakheid, of 't ook voorheen
verzadigd was met dapperheid: ik zag
het hart van deze vrouw welken als een
vertrapte bloem of als een oude vlag
verfrommeld, die eens kleurrijk flapte op wind,
die men dan bij verschoten vodden vindt.

Weer zat zij neder aan de grijze beek.
Ik zag hoe een donkere smart neerstreek
en broeden bleef in het nest van haar oogen,
haar lippen bevende bewogen

en ijle klanken hun onttogen:
die bleven hangen, zooals neveldampen
zich aan de schouders van de bergen klampen.
Zij hingen tot het vallen van den nacht,
zegen toen neer in deze klacht

‘Het hart hongert naar zachtheden bestendig,
en herinnert zich hoe zij tot hem kwamen
en hem verlosten van al het eenzame
en zware, het tillend tot vreugd onendig.

Het roept de vriende' in den nacht bij hun namen,
maar zij antwoorden niet, en het ellendig
hart steigert en verteert zich in inwendig
verlangen naar weer met hen te verzamen.

Onrecht dat zij hem aandoen schiet een scherpe
pijn door zijn kam'ren, het balt zich in woede
tegen hen die het liefheeft onverzwakt.

Ach, tegenstrijdige gevoelens werpen
het heen en weer als een wrak door de vloeden
hulpeloos wordt heen en weder gesmakt’.

Er kwam geen antwoord. Niets van de beminden
om den honger te stillen van het hart.

Toen riep zij nog eenmaal. Haar wezen keerde
zich hulpezoekend naar de makkerschap,
haar hart strekte zich daarheen: het begeerde
zoozeer, mildheid te drinken uit die nap.

‘Helpt mij makkers, voor wie ik vallen liet
veel zachts van bemind worden en beminnen;
voor wie ik neigingen, jong ziel en zinnen
ingeplant, als basterdkind'ren verstiet.

Ik zag eenzaamheid opdoemen, ik ried
haar kwellinge' en ging toch haar poorten binnen
zonder aarz'len of mij lang te bezinnen
want zoo kon ik u dienen anders niet.

Maar draag mij nu in uw liefde en trouw...
Ik ben armer geworden aan het milde,
mijn hart is van meenge streeling verweesd.

Laat mij weer heel uw kind zijn... vouw o vouw
uw breede vlerken om mijn half-verkilde
borst, hongerend toch naar uw liefde meest’.

Toen kwam er antwoord.

Een gedruisch van verwarde en wilde
stemmen drong op haar aan;
ik hoorde hoe toorn opgilde
en hoorde hoe haat daarin schrilde
zijn schelle fluit bovenaan.

Ik zag haar de stemmen drinken;
haar oogen werden dof,
en zag haar nederzinken
alsof een knods haar trof.

De beving der onrustgedachten
was in haar trekken voorbij:
zij werden slap, en krachte-
loos hing haar arm naast haar zij.

De haat van wie z' als haar leven
minde, had gedood haar kracht;
een stem kwam uit het lippen-beven:
voorbij was de oude pracht,

voorbij de moed, het willen

jagen in een wolk van strijd;
het avondlijk verstillen
zong die stem der gebrokenheid.

‘De eenheid vliedt mijn armen die zich rekken
naar haar, al verder hoe heft'ger ik jaag;
een kille nevel verbergt mij haar trekken,
haar stem versterft in verten, ijl en vaag.

En alle morgens luider, komt mij wekken
smaad en hoon. van wie ik ze niet verdraag:
nu is het tijd om de wapens te strekken
zonder veel woorden en vergeefsch geklaag.

Nu haal ik u neer, blijde vaan der hoop
die wapp'rend van de tinnen mijner dagen
zoolang levens overmacht hebt getart;

nu geef ik u op, ongelijke loop,
om van den overwinnaar niets te vragen
als stille schaduw voor 't gewonde hart’.

‘Ik die had kameraadschap uitgegeven
tot levenswachtwoord in mijn jong getij,
ik word nu door de makkers uitgedreven
en kan geen schred meer houden met hun rij.

Er is geen plaats in het broederlijk leven,
bij 't volk der makkers is geen plaats voor mij:
nu moet ik mij in d'eenzaamheid begeven
en hullen in herin'rings grauwe pij.

Daarom omfloerst nu waas van smart mijn oogen,
ik zie mij door de leege jaren zwerven
die liggen voor mij een verlaten veld;

en zie de bronnen van mijn kracht uitdrogen,
mijn hart verdorren in dit levend sterven:
ik had mijn zaak op broederschap gesteld’.

Toen zij zweeg, vlogen de lichte snelle
geesten van moed en hoop, die vergezellen
de kind'ren van het nieuwe dagen
weg: dit zijn woorden die ze verjagen.
Zij cirkelden rond haar met angstig schreeuwen
zooals ouders van wulpen of van meeuwen
die voor hun jonge broed vreezen gevaar;
en zetten zich met heel de schaar
der kleine blijheden die ze verzellen
buiten haar oogen, toch niet ver, want immer
blijft van moed en van hopen nog een schimmer
voor de kind'ren van 't nieuwe dagen over:
zoo'n macht heeft zijn getoover.
Om ze te wenken, had zij maar de hand te heffen
maar kon dit niet beseffen.

Toen is een droom gekomen;
zij is met hem gewiekt
over blauwe waterstroomen
waar de machtige zeestem muziekt.
Niets, niets als het golvenklotsen
langs de recht-doorploegde baan, -
en toen een nest van rotsen
sneeuwige piek bovenaan.
De aarde een bruin-verkilde
lavastroom, zacht en woest het volk,
en boven de eeuwig-milde
luchte' eeuwige sluierwolk.

Zij zat in rotsige hallen
die het trillend zeeschuim kust,
en zag de groene kristallen
brijz'len aan de klippenkust.
Boven het machtig breken
zat zij, hield peinzende wacht
waar de golven hun schuimvaan opsteken
uit doorzichtige groene pracht.
Ik hoorde haar fluisterend spreken, -
haar stem scheen nieuw-bevracht:

‘Als een die gaat langs luwe zilverstranden
en voelt het zachte streelen van de lucht
een zacht gestreel van onzichtbare handen,
- zijn hart zwelt in hem als een zomervrucht;

dan doorvoelt het weer pijn: hij welt het branden
der tweedracht ginder, al haar boos gerucht:
gedachte aan levens in de verre landen
schieten voorbij, een zwarte vogelvlucht; -

als dan kristallen golf komt opgerezen
voor zijne voeten, zich heffend uit donker
oneindig der golven-moeder, de zee -

zoo heft uit diep van 't onbewuste wezen
een willing in mij op haar klaar geflonker:
ik wil weer wonen in de groote vree’.

Van af dien dag zocht zij hoe op te halen
de parel de opale
van de melkwitte vreê,
rijpend beneê
in het halfduister, stil
haast zonder wil,
onder den druk van de troebele vloeden
die berghoog woeden.

II

Er zijn in de duistere dichtheid
van het onzalige woud
plekken gelukkige lichtheid
waar een glanzige klaarte blauwt;

tijden van groen-oase
ruischende innigheid
tusschen het heete smart-razen
als dauwdruppels geluk gespreid.

De beek der mensch'lijke mildheid
omringt hun gezegend gebied,
afwerend de smarten-wildheid
die men toch altijd dreigen ziet.

Daar mogen de moeden rusten
van menig doorwaakte nacht,
en spinnen de halfbewuste
gedachte-draden heel zacht

naar de zachte willen die zweven
over hun hoofden heen,
voelen liefde hen omweven
met haar spinselen, dat alleen.

De lange milde streeling
waarmee Liefde's wiek het omsuist
brengt daar de harten tot heeling
waarin nog warmte huist.

In een dier gezegende stille
veiligheden kwam zij nu
om de wond van het dubb'le willen
te wasschen met water luw.

Zacht vleide zij zich neder;
het was hier zoo zalig mild;
haar stem klonk peinzend-teeder:
wat was het, dat daarin trild'?

Het was het zoet begeeren
dat altijd weer opwelt
door de ziel, haar geluk te vermeeren
hoe zeer zij ook werd bekneld;

het was het diep begeeren
dat altijd weer opstaat
door het hart, zijn leven te vermeeren
tot leven zelf het verlaat.

Hart en wereld.

‘De wereld is een worden en verworden;
het hart vindt niets vasts, zich mee te omgorden,
toch altoos hunk'rend naar het vaste goed.

Zalen die het òm zich bouwde vervallen;
die het oprichtte, lichte levenshallen,
storten ineen: 't blijft tusschen puinen staan.

Ja, eenzaam overend tusschen de puinen
waar eenmaal koepels in bloeiende tuinen
hun zachte bogen hieven in het licht.

Dan buigt het zich gelijk een wilg tot treuren:
het mijmert veel over voorbij gebeuren,
en klampt zich vast aan verzonken geluk.

Het voelt zich bedrukt tusschen eenzaamheden;
zijn klop wordt zwakker: het is afgesneden
van de bron die de grage harten voedt.

Er is niets dat hem lokt van alle dingen:
het treurt over zachtheden die vergingen,
verduisterde starren, gedoofden gloed.

Maar leven is een ding van groei en worden;
Starren ontluiken nieuw waar oude dorden,
aan avondheemlen rijst een morgengloed.

Als een bloemstengel met duizende kelken:
d'opp're barste' ope', als de ondere verwelken,
zoo is het hart, het bloeiend-rijke hart.

Laat het maar gaan: het vindt zijn eigen wegen;
het vindt de eigen maat voor zijn bewegen:
het kan wel dwalen maar niet blijven staan.

De wereld ligt vol gunstige openheden,
de wereld is gelijk een bosch, doorsneden
van paden, die ontmoete' elkaar altijd.

Zij is gelijk een bloembed vol violen:
de purp'ren menschezielen, die verholen
en hoopvol, blikken, buigen naar elkaar,

en elkander bevruchten: zweeft het gonzen
der zachte gevoelens niet als een donzen
wolk over de geurende aarde heen?

De wereld en het hart zijn nauw verbonden:
zij voert de slagen die het treffen, wonden;
uit haar dringt ook de balsem die ze heelt.

Het weet haar weideplaatsen wèl te vinden,
het hoort haar bronnen, de schaduw-beminde
opborrelen; midden in de woestijn

merkt het 't borrelen van de zachte willen
waaraan het zijnen liefdedorst zal stillen:
als het hoort ruischen hunne melodie

maakt het zich op: langs onzichtbare draden
trekt het daarheen; het baant zich nieuwe paden
geleid door het zintuig der sympathie.

Het hart is wijs: naar de krachten die heelen
buigt het altijd, en de wachtende keelen
der dingen raakt het zachtjes aan: muziek

begint, samenklinken; zachte akkoorden
glijden weer aan, en nieuwe levens-woorden
ruischen, dragend een wereld op hun wiek.

Bereidheden die lang wachtten, neerstrijken;
handen en oogen brengen koninkrijken
aan; wereld krijgt weer d'ouden, nieuwen zin.

Het pad buigt om, dat naar den afgrond rende:
het hart dat zich bereidde op levens-ende
ziet zich verwijden nieuw levensbegin.

Hier welt een troost op: komt hier, droeven, drinken
uit hem, komt allen die u zaagt ontzinken
iets liefs, drinken den troost die hier opwelt.

Hij droogt nooit uit; hij koelt de heete handen,
hij maakt weer vochtig het droog oogenbranden
en ruim de harten die waren bekneld.

Het hart leeft en zijn leven is begeeren:
de wereld leeft, zij staat klaar te vermeeren
het harte-leven dat zich tot haar wendt.

Er is altijd iets in haar dat komt wekken
begeerte in hem: altijd dat zachte trekken
begint weer tusschen hen, dat het hart kent;

Altijd dat zachte spel van het opleven
der zielsverlangens, gelijk een opzweven
van bonte vlinderscharen, altijd weer

de vloed die opkomt uit het al der dingen
waarover het heenbuigt, bevredigingen
te scheppen, altijd and're, altijd meer.

Wereld is als een rijke zomerweide
waar elk dier vindt het voor zijn smaak bereide
maal van genot en pure kracht;

daar tieren de grazen voor alle lusten
van 't hart, de bewuste en onbewuste,
die kruidig zilt, die geurig zacht.

Daarom kan niet verschralen, niet verarmen
het hart; 't zendt stroomen warmte uit, en warme
stroomen omspoelen 't, drijven aan zijn groei;

het vindt altijd iets om in te verzinken,
kracht in te storten en kracht uit te drinken
het wordt telkens bevrucht tot nieuwen bloei.

Het vindt terug den weg naar 't zacht-bereide,
het zendt zoolang ranken uit naar het wijde
leven rondom, tot het zich weer verbond;

dan richt het zich op, als het heeft gevonden,
als het zich gegrepen voelt, voelt verbonden
aan heel de wereld door een mensch, een ding;

als een rund over avondlijke weide
loeit het uit zijn triomf naar alle zijden,
de volheid uit van zijn bevrediging.

Zoo is het hart: zijn vreugde kan niet sterven,
het moet altijd nieuw hunk'ren, nieuw verwerven
zoo lang het leeft, zoo lang de wereld leeft,

in samenklinken en in samenknoopen
gaan hem altijd nieuwe geneugten open,
tot de nacht valt, die al het enk'le omgeeft,

tot het zinkt in de vreê van 't onbewuste,
om van zijn veel-begeeren uit te rusten,
om stil te worden aan genot en pijnen,

en plaats te maken voor weer nieuwe scharen
van harte', opbruischend in begeerte, baren
die op de levenszee een pooze deinen'.

Mensch en mensch.

‘Tusschen de menschen-scharen
die vloeden over de aard
vindt het hart in de wiss'ling der jaren
enkelen licht-omwaard

van een licht, dat niet is voor de oogen....
het omhangt hun gestalte als een gaas
van teêrheid; 't is of zij bewogen
door een mistig-lichtend waas.

't Hart laat vallen den zin van hun spreken
om te drinken den klank hunner stem:
als haar zachtheden overleken
gaat geluks-getril door hem.

Elk hunner stille gebaren
is een deinende wind die doet
rits'len en ruischen de blaren
van het ontroerd gemoed.

Soms staat een man van dat lichtwonder
omgloried; een vrouw soms, een kind -
een enkel maal gaat het onder,
en laat het hart arm en blind.

Maar die het omspeelt, voor de zijnen
kent het ze met éénen slag:
het bezit ze, zoodra ze verschijnen
aan den horizon van zijn dag.

Er gaat door zijn diepten een beven
wanneer het zich tot hen wendt:
‘broeder! in welke dreven
hebben wij elkaar gekend?’

‘Zuster, aan welke kusten
vlocht zich tusschen ons het band?’
‘In de wat'ren van 't onbewuste
zwommen wij hand aan hand’...

O licht dat het zoete verschelen
maakt tusschen der menschen geslacht,
de weinigen scheidt van de velen
en ze stelt om het hart als een wacht,

gij die plooit over somm'gen de wade
der zachte aantrekkelijkheid, -
hoe kunnen wij weten of raden
waaruit ge ontspringt, wat ge zijt?

Drang die eenen mensch trekt tot den ander,
zoete drang niet te weerstaan
die de harten buigt naar elkander,
wat zijt ge? waarheid? of een waan?

Heeft het hart uit zijn eigen lichtmeeren
misschien onbewust iets getild
dat doet enk'len voor hem verkeeren
in lichtbron die verlangen stilt?

Heeft het zelf misschien opgetooverd
waarin het zich stooft, dezen gloed,
als een zuidewind zelf beloovert
boom dien het ruischen doet?

Of rijst waarlijk essence onzichtbare,
gelijke, uit menschwezens omhoog
die ze vinden doet kristalklare
wat'ren in elkander's oog,

en peilen elkaar zonder spreken
dieper dan het woord-lood ooit deed,
en met één blik lichtend doorbreken
eenzaamheid, mensche'-omdonkerend leed,

Ik weet niet, maar 'k weet, in de landen
der aarde hangt somtijds een gloed
om een menschegestalt die de wanden
van verenkeling smelten doet.

Als ik die gloed weer zie lichten
boven een man of een vrouw
worden de grijze gezichten
der dagen mij fonkelblauw.

Hun vale bekommernissen
vagen weg als nachtgebroed:
op zoete en hooggewisse
maten, welft zich mijn bloed.

Ik schrijd; het hoofd opgeheven,
de armen wijdt gestrekt
schrijd ik toe op de licht-omgeven
gestalte, die licht in mij wekt.

Weifelloos, zonder dralen
sla ik de armen om haar:
o ziel, laat uw hulsels vallen;
wij bergen geluk voor elkaar.

Zacht voel ik mijn ziel bewezen
als 't kindje in den moederschoot
in mij komt een vloed gestegen,
en de wereld wordt vol en groot’.

Het wonder.

‘Wie in zich kan bewaren zoete vrucht
van een rein uur, dat het hart open stond,
en door zijn velden ging geluks-gerucht
op vleugels van lied of van avondstond,

toen geluk uit een half-verstikt gebaar
optrilde; uit woord niet, maar de toon er van,
wie hoe die zonk in 't hart, tot waar 't is klaar
en stil, altijd in zich oproepen kan, -

en voelt als hij zinkt in de diepe nacht
iets warms en lichts in hem dat niet vergaat,
en nog dit warme lichte zacht toelacht
als hij in droomendons zich vallen laat,

en ontwakende, zich meteen bezint
op helderheid die in hem op hem wacht,
en zoo den langen dag vol zorg, begint
gevoed door een geheime gelukskracht, -

en alle ding en menschen glanzen ziet
in 't licht van dit ontroerd inwendig beeld,
en in zijn daden en woorden iets giet
van de zoete wijze die zijn hart streelt, -

die mengt door al zijn doen een fijne geur
van eigenste eigenheid, en een aroom
van 't allerdiepste allerschoonst gebeur
dat menschheid kent: den zoeten liefdedroom, -

die blijft zelf door de jaren onverlet,
hun heete adem schroeit zijn borst niet dicht:
hij heeft een kelk vol morgendauw gered
in 't felle blak'ren van het middaglicht'.

III

Uit de glanzige klaarte trad zij nu
half-geheeld, weer in donkere schaduw.
Wildernis was geworden minder dicht
van twijfel en tweestrijd: er viel wat licht
tusschen hun stammen. Zij kwam aan den rand
van het doornige woud. Een ander land
groette haar: 't land van treuren, en terug-verlangen
naar wat geweest is. 't Was er als op kerkhof stil.
Gedachten lieten er de vleugels hangen
als vogels, moede, of zeilen zonder wil
wanneer de groote willer die ze bolde,
wind, zelf flauw is geworden en oprolde
't avond zijn wappervaan. Die vogels met de moede vlerken
zaten ineengedoken op de zerken
die lagen gerijd door dat stille land:
op elke was gegrift naam van een doode
vreugde, of die van een verloren hoop:
dit was nu het land waar die vrouw voortkroop
tusschen de zerken die lagen als zoden.

Een boom groeit daar, wiens vruchten langzaam rijpen;
hun schaal is wrang, maar zoet hun pit: begrijpen
heet die - tot hij gerijpt is moet men wachten
de wortel op te graven van den boom,

en die heet: vrede. Hij is wit als room
en zoet, en geeft aan 't mat lijf nieuwe krachten,
maar men kan hem niet opgrave' eer de vrucht
begrijpen is volrijp en die rijpt trage.
In dat land leert de mensch voor al zijn dagen
geduld, en dat men niet door toorn of zucht
een groei kan dwingen, ook niet van zich zelven.
O daar men leert and're schatten opdelven
dan d'aarde bergt in 't land der lichte daden,
en de lucht is daar vol met and're zaden
dan die dringe' op zijn heuvels in 't gemoed.

Wie daar lang wijlde, keert stiller en bleeker
terug tot de kind'ren der menschheid, maar
zijn hart is voor hen gevuld als een beker
met zachtheid en geduld - die gaart men daar.

In dat land wijlde nu die vrouw lang lang,
soms voerde haar een plotselinge drang
terug naar 't dichte woud radeloosheid;
zij vlood in d' ouden voor den nieuwen strijd
die in dat land, schijnbaar zoo stil en leeg
altijd doorgaat als innerlijk beweeg.
Maar zij keerde terug en leerde wachten

tot de vrucht begrijpen in haar gedachten
gerijpt was, en gerijpt in haar gemoed
de wortel berustíng roomblank en zoet.
Zij keerde - ik zag hoe zij allengs won
een weinig vrede uit de avondzon,
een weinig klaarte uit de manestraal
een weinig vreugd weer uit de wereldzaal;
en dikwijls in die dagen stilde zij
het hong'rig hart met zingende mijmerij,
en als het niet kon rusten, bracht
zij het tot rust met melodieuse klacht.

Somtijds waren die klachten wild:
verlangen zwol, wou niet worden gestild
naar de pracht van geluk en heerlijkheid
die 't had bezeten, die het nu was kwijt:
makkerschap, en zijn vreugden en zijn glans.
Maar meestal was de klagende kadans
rustig, en gleed in stille wijzen aan
als door effen wat'ren aandrijft een zwaan.
En ook drong wel, niet vaak, een enkel maal
door de schaduw van 't lied de lichte straal
der hoop: haar ster gaat nimmer onder, neen;
en eens hoorde ik, flauw, door het klagen heen

een zoet geruisch, en wist dat dit opzond
de nieuwe blanke vrede goudgemond
die in zijn diepten groeide, parelstil.
Dit nu was van dien tijd het zanggetril:

‘Toen ik, verblind door warrelend verdriet,
schreiend, verkleumd, stond aan den knoop der wegen
voelde ik mij zacht-geleid naar luw-gelegen
scheemrige sfeer: die van 't harte-gebied.

Daar viel ik neer, lag er zonder bewegen
lang, een hulp'loos kind dat zich koest'ren liet;
toen alles mij ontzonk, zonk liefde niet,
en van haar melk heb ik weer kracht gekregen.

Gezegend de mannen en vrouwe' en kind'ren
die mij ophielden toen 'k mezelf ontviel;
gezegend hun naar mij mild oogenbranden,

en gezegend meegevoel, dat deed mind'ren
de pijn - zachte uitstraling der menschenziel
warmend den druk hunner streelende handen.’

‘Elkaar weervinden is droever dan scheiden
wanneer daar tusschen-in liggen de jaren
dat twee ziele', elk voor zich, hebben bevaren
de groote wateren van eenzaam lijden.

Zij voele' over elkaars gezichten glijden
de schaduwen van de dingen die waren
vóór 't vaarwel, maar kunnen hun harte-snaren
niet stemme' op den toon van voorbije tijden.

Dan zien zij elkanderen aan verstolen;
maar ach, hun schuw-geworden oogen zwijgen,
hun stem heeft den warmenden klank verleerd; -

zij gaan voorbij, bang voor elkanders holen,
en waren toch zoo vol van teeder neigen
en zoo graag tot elkander ingekeerd’.

‘Gebroken liefde is als een handvol scherven
die niets tot ouden samenhang kan heelen,
of als bloemen, geslagen van hun steelen
die wilden leven en toch moesten sterven.

Hoedt daarom, mensche, in uwer harten erven
de zachte neigingen met daaglijksch streelen,
en denkt niet dat gij tot hun zoete keelen
altijd kunt wederkeeren na lang zwerven.

Leve' is veranderen voor alle dingen,
voor harten ook - zij kunnen niet elkander
loslate', en weervinden over den tijd

die veel verwoest en doet veel nieuws ontspringen
in elk, en 't eene maakt vreemd voor het ander:
zoo wil levens onherroepelijkheid’.

‘Eenzaam als een golf die is afgedreven
naar stille baai, om daar stil te versmoren;
als een ster, weggedwaald van 't broedergloren
waar hij mee vormde één schitterbeeld in 't zweven,

als een wolkje, dat ziet de groote steven
der wolkbank waar het eens toe mocht behooren
vluchte' aan de kim, - als een schaap, dat verloren
de kudde heeft: zoo ben 'k, zoo is mijn leven

ver van het groote hart dat vlak aan 't mijne
klopte lang, het voedend met vloeden gloeiend
begeeren, held're vreugd, schuimende kracht;

't hart waarin 'k overstortte al mijn opbloeiend
vermogen, tot mijn dagen en de zijnen
stroomden, ondeelbaar-saamgesmolten pracht’.

‘Niet dat ik werd verslagen - neen, niet dat
ik faalde tegen levens overmachten,
is nu de donk're plek, waar mijn gedachten
voor huiv'ren als ik haar een wijl vergat.

En niet heugnis van alles wat ik at
aan smaad en onrecht. O een vat van krachten
is 't menschehart: zijn wond heelt, en de zachte
wanden voelen aan als voorheen zoo glad.

Maar dat mijn schoonste zelf werd aangetast,
de klare gouden vlam die in mij lachte
verduisterd tot deze bevende walm:

dat is de pijn, die in mij woelt en wast,
schaduw weeft door het web mijner gedachten,
en door mijn zangen stuwt haar doffe galm’.

‘Niet treur ik overlang of overveel
om de verloor'ne', op levens macht'ge winden
ontvoerd aan 't hart, - want ook de best-beminden
zij zijn toch maar een stuk van 't groot geheel.

En ik ben zoo geaard, nooit in een deel,
in een of enk'le, alles te willen vinden:
Levens lach duurt lang voor de zoo-gezinden;
de snaar der vreugd springt niet licht op hun veêl.

Maar dat mijn hart, dit hunk'rend hart, geboren
om golf te vervloeien in d' oceaan
van broederschap, nu doolt, eenzaam verloren,
en niet meer met haar vloeden op mag gaan,
en niet meezingen in haar groote koren,
dat heeft mijn vreugden den dood aangedaan’.

‘Ik had de wortels van mijn hart verzonken
in makkerschap. Al de zon en de regen
die zijn veld zamelt, vloeide' op duizend wegen
mij krachten toe, die mijn oogen uítblonken.

Hoe sterk was ik! Uit mij, van mijn kracht dronken
veel zwakken steun, zonder haar ooit te leêgen;
mijn moed-doorgloeide liedren spronge' en stegen
en spreidden zich, garven van vuurge vonken.

Nu ben ik zwak, zing in bewogen maten,
macht'looze vrouw, mijn lijden uit, mijn klacht,
dat 't ongezongen leed mij niet bedelve -

want ik heb u, of gij hebt mij verlaten,
en tot w'ons wedervinden mis ik kracht
de zware heldenlied'ren op te delven’.

‘Meer deernis dan het leven heeft de dood.
Hij tilt met zijn onweerstaanbare handen
het liefste weg van ons. Wij lijden van de
alleenheid, gemis maakt ons hart als lood.

Maar in die smart is rust, Want reuzengroot
omwelft het onherroep'lijke de landen
van onze ziel. Wij zinken voor die wanden
neder en weenen onze oogen rood;

maar niet in opstand, want de overgave
aan den somb'ren god maakt de harten stil.

Dan rijzen wij op, en breken het brood
des levens weer, en trachte' ons weer te laven

aan zijn wijn, en te richten onzen wil.
Ja deernisvol ook waar hij velt, is dood’.

‘Maar leven kent die deernis met 't bewogen
geslacht der arme stervelingen niet.
Het zengt met één bliksemstraal uit zijn oogen
nooit onze hoop tot zwartverkoold gebied,

't sluit met onherroepelijk onbewogen
‘neen’ nooit het wazen af van ons verschiet;
't houdt onze ziel gevange' in droom en logen,
omdat zij 't altijd anders worden ziet.

Omdat z' altijd uit zijn vluchtige schijnen
verwacht waarnaar zij haakt te zien ontstaan,

omdat zij uit zijn wisselende lijnen
altijd hoopt geluk te zien opengaan -

daarom ontbloeit nooit rust aan al de pijnen
die leve' ons zendt, maar onrust; waan na waan’.

‘Tot de gave der spraak heb ik gesproken
die in mijn wezen toegevouwen leit;
‘wees stil, mijn kind, het is nu slapenstijd’.
Zij heeft de vurige oogen geloken.

Soms slaat zij z'op, zooals een hond, die beidt
aan meesters voeten stil ineengedoken,
maar d'oogen vochtig-glanzend van het koken
der jachtlust in hem, 't teeken dat bevrijdt.

Maar ik ben geen meester, rijzend uit zijn stoel
naar 't hem belieft, en mijne blikken varen
zelven hunk'rend tot macht'ger willen uit.

Intusschen weeft, die nimmer poost, de spoel
des tijds uit dagendraden 't web der jaren
dat hoog en hooger mijn leden omsluit’.

‘Was ik als in de dagen mijner jeugd,
deed haar greep het lied ruischen door mijn snaren
hoe zou 'k achten gering alle bezwaren
die mij scheiden van de opperste vreugd.

Hoe zou 'k opnieuw mij storten in de baren
van 't dadenrijke leven! zielsverheugd,
schoon hijgend worst'len, trachten t' evenaren
leven aan kracht - dat voelen hoogste deugd.

Maar gij hebt half verbruikt mijn wil tot daân,
gij hebt half getemd in mij t' enthousiaste,
maar gij hebt mij te wijs gemaakt, te wijd.

Het vlugge kleed van den geluk'gen waan
past niet meer als 't mijn jonge leden paste,
en twijfels zwaren mantel trek ik aan’.

‘Ik vlood voor de weerhaken die mij wondden,
om te geneze' in mijm'rings stille sfeeren,
want in mijn hart overstelpte begeeren
naar rust, de stem van alle and're monden.

Mijmering vond ik, mocht tot haar inkeeren,
als eens in jeugd; rust heb ik niet gevonden:
naar d' oude pracht der dadenrijke stonden
voel ik weer drang het rust'loos hart verteren.

Zoo wordt ik geslingerd en ken geen vrede:
in den strijd hunker ik naar 't strijdloos-stille
en stilte maakt strijd 't meest begeerde goed.

De tijd vergaat. O kon ik van mijn leden
de last afwerpen van het dubb'le willen,
en eenigheid herwinnen voor 't gemoed!’

‘De oceaan van 't leven heeft zijn tijden
van verraderlijkheid. Kolke' oop'nen wreede
kaken, waar altijd effen wat'ren gleden,
en riffen loeren, waar zich diepten spreidden.

Geen weten helpt - niets als dapper te strijden
zoolang men kan en 't niet verbiedt de rede,
dan d'armen kruisend, in d'oogen de vrede
der gelatenheid, naar den afgrond glijden.

Ge hebt zoo lang geworsteld zonder zwichten,
zoo vaak gegrepen in de snaren 't leven
om hun 't ontlokken den klank van uw wil;

nu moet al uwe kracht zich anders richten,
mijn ziel: nu moet ge leere' u overgeven
aan het verslagen zijn, van binnen stil’.

‘Nu vlammen helle kleuren hel door 't bosch,
't verteert zijn laatste sap in schelle verven;
opperste gloed breekt uit vóór nad'rend sterven,
vóór de vaalheid des doods een laatste blos.

Dan laat leven die het eens liefhad los:
een winterstorm brengt al dat schoons verderven;
- niet voor altijd: door duizend fijne nerven
kruipt het sap op, dat schept eens nieuwe dos.

Zoo werpt nu door mijn hart het brandend rood
van smartenhartstocht op zijn vlammend leven;
dan wordt dat schoone gloeien uitgebluscht.

Of ik dan zink, voorgoed, in doodsche rust?
of dat ook mij weer wekt eens lente-beven?
Dat licht gevouwen in der toekomst schoot’.

‘Dit is de troost, die 't hart nu staande houdt,
en nooit verglimt, hoe zwak haar straal soms schijne:
dat die gingen uiteen, uw wege' en mijne,
zich toch weer zullen kruisen in het woud.

Dat mijn liefde standvastig overblauwt
de bitterheden alle, die nu schrijnen
tussche' u en mij, en dat uw groote deinen
ten leste toch weer naar mijn deining stouwt.

Want ik heb u, en gij hebt mij gevonden
op donk're helle baan van smart en strijd;

daar sloeg hetzelfde zwaard ons beide wonden
die heelde zalf derzelfde zekerheid,

daar hebben wij elkaar zoo vast omwonden
dat geen macht ter wereld ons meer gansch scheidt’.

‘Als ik u eenmaal makkers aan de poort
zal wedervinden van bewogen dagen,
om als voorheen uw smart en strijd en wagen
te deelen, en 't geluk dat daaruit gloort,

dan zult g'iets missend wat u heeft bekoord
in mij weleer, aarzelend opziend, vragen:
‘waar is de gloed die w' in uw oogen zagen?
waar is de vlam die lichtte door uw woord?’

Dan zal 'k, ontgrend'lend dit binnenste land
u haar doen zien, haast door de bitt're vloeden
gedoofd die gij in mij opstijgen deedt, -

dan zult ge mijn hand nemen in uw hand,
en samen zullen wij weer voorwaarts spoeden
begravend de heug'nis van 't grievend leed’.

‘Somtijds wanneer ik zit en niets verlang
buigend over de stilte in mijn gemoed,
is het of ik flauw hoor een nieuwen zang
van rijper schoonheid ruischen door mijn bloed.

Misschien dat nu het bitter en het wrang
der smart, zich daar waar klotst d'eeuwige vloed
van 't onbewuste, in verborgen lang
gemijmer puurt tot dieper teerder zoet.

Misschien. - Misschien dat zooals fijnst aroom
doorgeurt de vrucht in noord'lijk land gerijpt
waar barre winter lang de sappen stremt,

zoo menschlijkheid ook meest haar volle stroom
van klaar meegevoel dat alles begrijpt
door 't hart stuwt, in smarthuiv'ring lang beklemd.’

‘In alle pijn, die door mij heeft gewoeld,
heb ik toch altijd uw geluk gevoeld.

In allen strijd, die verwrong mijn gelaat,
heb ik u nooit verloochend, nooit gesmaad.

Nimmer heb ik geklaagd in dezen trant:
‘o was ik maar gebleve' in 't oude land,

o had ik socialisme nooit gekend,
dan lag ik nu niet laag, omvergerend.’

Ik ben altijd gebleven trotsch en blij
dat ik leed omdat ge waart 't liefste mij.

In al mijn zwakheid ben ik nooit zóó zwak
geweest, te begeeren dat het band brak

dat mij bindt aan den held proletariaat
en mij doet volgen, al naar zijn loop gaat,

en door de wateren van mijn gemoed
zijn stormen en zijn klaarten spieg'len doet.

Mijn liefde voelde ik lang zelve niet:
zij lag bedolven onder zwaar verdriet,

zij lag halfverplet onder puin van hoop,
vleuggellam diertje, dat moeilijk voortkroop.

Nog heeft zij niet de oude kracht weerom:
zij fladdert zwakjes en zij blijft nog stom.

Maar de zekerheid, die begaf mij nooit,
dat alle kracht en moed in u uitstrooit

zijn zaad; dat gij 't groot licht der wereld zijt,
dat hield ik vast, ook in den zwartsten tijd.

Het weten verloor ik nimmer, dat gij
menschheid komt maken zuiver, zacht en blij,

en nimmer willigheid, als het moet zijn
daarvoor te lijde' alles, ook deze pijn.

Kunt g'alleen worden doordat wij vergaan:
het komt op geen verbruikte harten aan.

Kunt g' alleen bloeien zoo ons hart verdort,
en groeien wanneer het verbrijzeld wordt,

zoo weet ge immers dat ik mijn hart gaf,
en niets bedong, want dat waar klein en laf,

zoo bid ik nimmer, dat ge mijn hart spaart:
op d'andere schaal zweeft het geluk der aard.

Hoeveel duizend harten ook noodig zijn,
ge moogt ze nemen, en de prijs blijft klein.

De prijs blijft klein voor het mensche-geluk,
al gaan duizendmaal duizend harten stuk.'

Aan de gebrokenen.

‘Wij bouwen in de zonbeglansde jaren
der jeugd, overmoedigen levensdroom:
wij zijn zeker, heldhaftigs te verrichten;
wij vreezen geen der grijnzende gezichten
die tot ons opduiken uit 's levens stroom.

Wij stellen ons de taak: heil! - Wij beginnen,
heerlijk zeker, van sterk genoeg te zijn;
wij voelen onze kracht tot alles reiken;
wat ook bezwijkt, wij zullen niet bezwijken;
onze moed maakt alle gevaren klein.

Dan komt het leven en knaagt aan de wanden
van ons hart, dag na dag; wij worden wit,
wij klemmen de lippen opeen en fluist'ren
terwijl horizonnen ringsom verduist'ren;
‘ik kan dit dragen, ik verwachtte dit’.

Leven knaagt voort: het at eerst onze vreugde,
toen onze hoop, sloopend zóó onze kracht;
't lest eet het moed: dan valt ons hart in scherven,
wij voelen om ons daden-schimmen zwerven
die wij hebben beloofd en niet volbracht.

Het lied is uit. Ons hart is leeggedronken;
de strijd heeft asch gemaakt van onze vlam.
Hoe zullen wij nu verder leven zonder
den wil te leven? En door welk een wonder
kan loof ontspruiten aan den dorren stam?

Ik weet niet, - ik weet dat wij niet bezwijken,
ik weet niet wat het is dat ons ophoudt;
menschen het bij verscheiden namen noemen:
plicht, wijsheid, meegevoel: ik hoor ze zoemen;
het is één kracht die door ze henen stouwt.

Menschheid roept ons: zij bloedt uit vele wonden;
zij schreit om de kracht van ons hoofd, ons hart;
zij vraagt niet, of wij zelf zijn neergezonken,
zij wil drinke' uit ons, als wij uit haar dronken:
wij mòeten opstaan, want zij is benard.

Wij moeten onze stukkende harten heelen,
wij moeten heelen onzen kranken moed;
voor háár oprichte' onze verslapte lijven
en onze afgetobde willen stijven,
voor háár wanhoop verwinnen door ons bloed.

Zoo in ons hart verdroogd zijn alle bronnen
van dart'le overmoed en glanzende vreugd, -
gij zijt niet verdroogd, o gij onnoembare,
gij zijt niet verzand, bron van milde klare
gedachte' en daden, kern van alle deugd.

Leven kan ons verslaan, ons alles nemen,
ach, ook het vertrouwen in d' eigen kracht,
maar den hartendrang gaande tot wie lijden,
diè neemt het niet - op hem willen wij glijden
verder, en niet starloos is onze nacht'.

‘O dapper hart, laat niet af van te strijden
tegen de zwakheden die in u loeren;
versmaad de schrale troost dier maag're weiden:
het wereld-verachtend zich samensnoeren.

Stijg gij tot hooger staat: leer u verwijden
tot meer, aldoor meer-omvattend ontroeren;
laat dit uw doel zijn en leer het volvoeren:
beelden de hooge vreugd en 't groote lijden.

En niet aan 't onverwrikbare te wrikken,
en niet naar 't onbereikbare te grijpen
leer, - vrij te worden waar ge grenzen vondt.

Dan zult g' eens nog veel dorstigen verkwikken
met milde liederen, die langzaam rijpen
in der ervaring smart-doorploegden grond’.

Eens, het was in een manenacht,
de lucht zoo zuiver en zacht,
overal aan den hemeltrans
dansten sterren den twinkeldans,
de aarde lag in een bad
van zilver, elk ding had
deel aan het glanzen gekregen,
alle luide winden zwegen,
alle zoete geuren waakten,
alle zachte verlangens slaakten
banden waarin dag ze sloeg;
er was overal vrede genoeg
om de urnen van alle harten
mee te vullen en alle smarten
te zalven met heelenden balsem;
het leek of de plant van den alsem
was uitgeroeid in die gaarde:
de lentegeur-aadmende aarde.

Toen, als zoete keel van het duister
zijn smart tot schoonheid omsmelt
in de verholen luister
van het bloesemend lente-veld,
glansde dit lied door de glansen

der manelicht-helle nacht;
de zachtste ster aan de transen,
Venus, twinkelde zacht:

‘Dit alles is het niet, waardoor ik viel:
dit zijn maar de schijngronden, 't zijn de muren
die ik opwierp, om niet in stille uren
't gedruisch te hooren van een binnenst wiel.

Ach vrouwen, wij willen ons leven sturen
naar Rede's stem, maar falen: zoo lang hiel'
het koers als Liefde wonk; het zachte schuren
dier vlerken heeft nog macht over de ziel.

Ach, ook wie voorgeeft Rede altijd te volgen
en trots doet, raakt in de strikken verward
die niemands listen, 't eigen hart ons spant.

Zwaar is het lot der vrouw, die 't Leven tart:
Leven slaat haar toch neer in 't eind, verbolgen
dat zij het hart niet snoerde in ijz'ren band.’

‘De stroom vindt geen bedding voor hem gereede
die nu door 't vrouwe-leven jagend gaat,
zijn weg spert de rots van gewende staat,
en 't knoestig woud diepgewortelder zeden.

En ied're voetbreed wordt hem fel bestreden
door traagheid die alles als 't was liefst laat,
en huivert half in vreezen half in haat
voor de breuk met de vormen van 't verleden.

Maar niet alleen daarbuite', ook in 't gemoed
verspert klomp van 't oude de nieuwe wegen:
dat maakt het verder komen nu zoo zwaar.

't Stremt den snellen loop van ons eigen bloed,
't werpt zich den vrijheids-drang in ons hart tegen:
wij zijn twee wezens, in strijd met elkaar.’

‘Door onze zachte, licht-ontroerde lijven
o zusters, woedt die groote strijd nu fel:
wij hunk'ren naar de toekomst, 't heerlijk spel
aller krachten, die nu in ons verstijven.

Wij hooren Vrijheids zoete lokken wel,
en reppen ons.... Niemand wil achterblijven:
wij werpen van ons het lange en stijve
vrouwe-gewaad, om licht te gaan en snel.

Dan breekt iets in ons, en wij weenen, lang....
het is zoo zacht op een ander te leunen,
het was zoo veilig in de warme kluis.

Leugen lijkt die ons voorwaarts joeg, die drang:
wij zijn niet thuis waar scherpe wapens dreunen;
in 't stil-omslotene, daar zijn wij thuis’.

‘Ik ook heb dit mijn vrouwehart, dit teere
breekbare ding, dat elke toon doet trillen,
gevoerd in 't strijdperk waar vijand'ge willen
in stalen pantser elkander braveeren.

Ik ook heb midden in rumoer'ge sfeeren
de koorts van heimwee door mij voelen rillen
naar het omslotene en veilig-stille
gebied waar ik toch niet kon wederkeeren.

Ik ook heb d' ingeboren schroom gedreven
terug, en schuwheid in mij zelf verwonnen,
die altijd opkwam, altijd onderdrukt.

Ik ook ben al in jeugd vol moed begonnen
mij bereid te maken voor 't nieuwe leven -
en ook mij is het nooit geheel gelukt’.

‘Ik die eens zong, 't is geen geluk te zijn
op de kentering der tijden geboren,
doe smartgerijpt nu blijder tonen hooren:
ja er ligt ook geluk in deze pijn.

Sterven is altijd smart'lijk, vol bekoren
van jong en kiemend leve' altijd de lijn:
in ons sterft veel, gaat veel oud liefs verloren;
nieuw geluk gist daardoor als jonge wijn.

Schoon is dat dubb'le leven: 't duizendmaal
versage' in wanhoop; 't voortschiete onbeteugeld
om voor de komenden een pad te banen;

schoon is de toekomstdrang die ons bevleugelt,
maar ook schoon zijn de ingehouden tranen
om wat nu haast zal zijn maar een verhaal’.

‘O zachte zusters die mij aanziet: moed!
Leven dringt ons op dit harde en zware:
het pad te banen dat de groote schare
der vrouwen weldra juichende begroet.

Geen macht ter wereld die 't vrouwe-gemoed
nu van voller mensch'lijkheid te vergaren
afhouden kan, het vrouwe-brein bewaren
van ruimte te zoeken die groeien doet.

De Vrijheid roept en haar roep doet ons lijden,
wij stromp'len blind, wij tasten, wij vermogen
nog niet de vrouwen van morgen te zijn.

Maar lijdend baren wij de nieuwe tijden.
In ons hart groeien ze, in onze oogen....
Leeft er dan geen geluk door deze pijn?’

‘Mijn broeders, metgezellen op de vaart,
gij ook hebt van den schok uw deel gekregen
die ons ontwricht,.... Ach, in ons strijdbewegen
hebben we 't liefste niet altijd gespaard.

O denk hoe schoon 't zal zijn als vrouwe-aard
alle gebieden drenkt met zijnen zegen:
gij zijt toch ook de komenden genegen,
en hun geluk is u een offer waard?

We weten dat ge lijdt door onzen groei,
dat het heerschersbloed soms uw hart doet bonzen
als we naast u tot eigen wille' opstaan....

O breng tot zwijgen der heerschzucht geloei,
neem in uw sterke vaste greep de onze
broederlijk.... laat ons samen voorwaarts gaan’.

IV

Uit het stille dal der gelatenheid
is die vrouw tot een ander land geschreden;
een hemel overwelft het klaar en wijd,
men stijgt er henen langs een pad van vrede.
Daar is verdriet een roze zonder doornen
geworden, daar vindt het hart de verloorne
vreugden van zijn liefste dagen weder
gehuld in lichtgewaden rozenteeder
en gouddoorgloeide van herinnering.
Daar hangt een goudglans over ieder ding.
Tranen blinken daar zooals sterren stralen,
en klagen klinkt als zang van nachtegalen.
Dat is het land van Schoonen Droom.

Het ligt hoog-uit boven alle andre landen
naast de zonneheuvels van Lichte Daad,
en heerlijkst leeft hij die met volle handen
vrijelijk van 't een tot het ander gaat.
Maar enkel de kindren van 't nieuwe dagen
kunnen nu heen en weder te gaan wagen
tusschen die zonbeglansde vrije hoogten
en 't land, het land van Schoonen Droom.

O zalig land van Schoonen Droom,
hoe wein'gen van de kinderen der menschen
die leden als die vrouw leed, die als zij
zagen hun bloesem van geluk verflensen
troost uw boschage! O heb medelij
zachte zangers, met de benarden, droeven,
die ook de troost van schoonheid zeer behoeven
die haar nimmer bereike' uit eigen kracht,
en leid ze daarheen met uw zangen zacht
dat zij zich mogen verkwikken en laven
aan den toover van Schoonen Droom, de gave
die Natuur enk'len van haar kind'ren gaf
om allen blij te maken, wonderstaf
om aan Levens harde rots rein geklater
van vreugd te doen ontwellen, schoonheids-water.

Ik zag op het vergrauwd gelaat dier vrouw
een fijne blos van teer geluk weerkeeren
toen zij dat land betrad, en zag de kleeren
haar hart afleggen van zijn langen rouw.
Het was er thuis, zijn vreugd was er geboren,
het had een poos den weg er heen verloren
door de verwarring van dat wilde duister;
nu werd zijn smart er weer geklaard tot luister:

dat was geluk. Een volle klare stroom
kwam haar stem uit het land van Schoonen Droom.

Droom en daad.

‘De landen vluchten diep en dieper henen,
de tijd voert ons met lange slagen mee:
wij zien niet meer de glibberige ree
waar onze voet zich wondde aan scherpe steenen;
de hoogten en de laagten zijn verdwenen
en ons omvangt een groote vree.

Wij zien de landen die eens Heden waren
nu het Verleden onder ons gestrekt,
niet langer door toevalligheên verdekt
hun groote' lijne opkomen en zich klaren;
wij leze' een zin in onze levensblaren
dien wij, ze schrijvend, niet hadden ontdekt.

En nu begrijpen wij wat onze oogen
niet konde' ontcijf'ren, blind van smart en spijt;
waarom de levenssfeer die wij gewijd
hadde' onze rijpe kracht ons heeft bedrogen,
waarom wij verwonnen zijn afgetogen
uit de woelige velden van den strijd.

Dat wil de groote en gerechte deeling,
dat wil de wet, en zij is onbreekbaar
die de daad toedeelt aan de groote schaar

tot troost van hun verlange' en vreugd en heeling,
die schenkt aan enk'len de zoetheid en streeling
der fantasie als een krans door hun haar.

Wij die tegen de zacht-glooiende kusten
leven aangevleid van het droomenland,
wachtend tot Maatschappij haar teeken brandt
in ons; in stil verbeide' en bezig rusten
wachtend tot de golfslag van 't onbewuste
de schelp der schoonheid spoelt naar onze hand -

wij mogen wel den bijlenslag beluist'ren
die tot ons klinkt uit het nabije woud,
waar de schaar der hakkers een weg door houwt,
een baan van licht breekt door het dompe duistre,
wij mogen wel elkaar verrukt toefluist'ren,
dat door de stammen verre klaarte blauwt.

En soms, de droomgedrenkte oogen heffen
tot hun scharen, wanneer zij nog omhuld
van strijdrumoer, komen waar zoet en guld'
de stem der schoonheid hun groot hart zal treffen,
om tusschen ons een oogwenk te beseffen
dat worsteling niet heel het leven vult; -

om als zij smachtend naast ons nederzijgen
uit den eed'len beker van kleur en klank
een teug te slurpen van den tooverdrank,
stillend hun lange, eeuwenoude hijgen
naar schoonheidsfonkeling, waar wij toe neigen
te morgen en te avond, zonder dank.

Wachtend, tot onze handen voor hen spreiden
verbeeldings bont tapijt van bloeme' en blaân,
waarop zonder zijn slingers te verstaan
hun ongewende voeten tastend schrijden,
wachtend tot onze rytmen hen geleiden
naar de zalige kust van schoonen waan.

En wanneer zij genoten wat wij schenken
en heengaan gesterkt met een blijden groet,
laten zij, als de zee den landen doet
ons achter een keur van schoone geschenken,
en glanzende draden spint ons droomdenken
van hun goedheid en kracht en kalmen moed.

Maar zij wijlden toch in ons huis als gasten
die gaan en komen, als kinderen niet
die het voelen hun eigenste gebied

en alle dinge' erkennen en betasten,
en altijd volgt voor hen weer een lang vasten
op het korte genot van beeld en lied.

En gelijk zij niet lang mogen verwijlen
in gouden klaarte van ons droomenland
maar tot de taak, die alle spieren spant
en heel den mensch behoeft, weer moeten ijlen, -
zoo kunnen wij niet wonen waar hun bijlen
dreunen, de stammen vallen door hun hand.

En dit was de dwaling die ons omsnoerde,
de wond waaraan ons hart verbloedde dit:
dat wij ons schaarden in hun strijdgelid
omdat hun dapp're wil ons zoo ontroerde,
terwijl de schoone droom die ons vervoerde
toch bleef ons laatste en ons liefste wit.

Want Droom en Daad kunnen niet samen wonen;
zij maken te samen de wereld rijk,
maar niet één grond kan dragen tegelijk
die planten van zoo verschillende zonen.
Wie de vlammen wil hoeden van het schoone
were d'ijzige wind, die uit het rijk

der daden stijgt; wie daden wil volvoeren
omslui're de gestalte van zijn droom. -
Of een tijd komt, dat gelijk melk en room
zich droom met daad laat tot één mengsel roeren?
Of haar tocht menschheid ooit daarheen zal voeren
waar hun wat'ren vervlieten tot één stroom?

Ik weet niet, maar 'k weet, dat wie ze wil mengen
nu in zijn beker, zich een drank bereidt
wrang van teleurstelling, bitter van spijt;
- scherpe drank, die hem blijven zal gehengen -
'k weet dat wie menschheid nu gaven wil brengen,
kiezen moet tusschen droom en werk'lijkheid.

Ik treur niet dat mijn licht-geschoeide voeten
eens 't steenig land betraden van de daad,
dat ik, ver van der Schoonheid lichtgelaat
in schemerige velden moeizaam wroette:
ik won er 't recht wie daden doen te groeten
met den zuiveren naam van kameraad.

Ik treur niet, maar ik leerde mij bescheiden
binnen de grenzen van mijn eigen sfeer;
als een kind naar het dansend licht niet meer

grijpt met de vingers die de vlam deed lijden,
zoo leerde ik de bewogen velden mijden
waar altijd heen trekt onderdrukt begeer.

O maatvolheid! 't Hart dat u kan aanvaarden
vindt voor zijn smart de beste medecijn.
Niet te willen drinken van elken wijn,
niet te grijpen naar ied're vrucht der aarde,
dit 's wijsheid, die den mensch altijd bewaarde
van te worden overweldigd door 't Zijn’.

De herfst keert weer.

‘'t Getij keert weder dat de kleuren sterven,
duisternis vroeg zinkt om 't ontbladerd huis:
mijn hart vermoeid van zijn veelvuldig zwerven
keert tot zichzelf als tot een kluis.

Ik blik mijn dagen na, die zijn verzonken
bevracht elk met zijn lading hoop en moed;
ik vindt niets meer dan wat asch en wat vonken
waar opsloeg der begeerten gloed.

Als ik mijn handen strek om ze te warmen
kleumende, naar die laatste flikkering
voel ik de kou opkruipen door mijn armen
van wat voor goed, voor goed verging.

Op 't schemerpad dat ik kwam, eve' oplevend
wanneer spijt er zijn felle straal op richt
verbergen als versmaadde bruiden bevend
mijn verzuimde vreugden 't betraand gezicht.

De zoete kussen die nooit openbloeiden
waartoe ik acht'loos mij niet heb gebukt
toen z' in der uren perk geurden en gloeiden;
die ik kon plukken en niet heb geplukt, -

omdat mijn droom-omtogen oogen kenden
maar één vreugd, spiegelden maar één gevoel,
omdat de krachten van mijn wezen renden
alle recht-af naar maar één doel.

Nu voel ik door mijn matte leden klagen
den tragen stroom van mijn verkilde bloed
dat het den tol betaalt voor 't oude jagen
en 't lijf zijn heer met schraler sappen voedt.

En soms in schemer, als de bonte leugen
der dingen van hun vale schouders glijdt
komt de schoone vrouw met de diepe oogen
mij bedroeven met zacht verwijt

dat ik haar, die mijn hart het eerst beminde
voor haar driftige zuster lang verstiet;
zij is de milde en de zacht-gezinde
maar gansch vergeeft zij ontrouw niet.

Ik zie onze ongeboren kind'ren zwermen
die wilden leven die 'k niet heb verhoord;
ik hoor het doffe en klagelijke kermen
van zangen, in mijn ziel versmoord.

En and're die zij baarde zie ik leven
schamel, verminkt, die zouden staan volgroeid
zoo ik hun onverdeeld had kunnen geven
des harten teederheid en onvermoeid.

En toch - of mijn haar dun wordt aan de slapen
als aan zijn zoom het windgezweepte woud,
of mijn geschonden hart dat graag wil slapen
zijn moede vlerken over zich toevouwt,

of mijner liefste en lange droomen falen
bitt're asch mengt ook door mijn feest'lijk brood, -
ik voel mij vrij en rustig ademhalen,
of Leven wenkt, of wenkt de Dood.

Want als de plant, die uitstortte haar zaden
of als het zaad dat rijp naar d' aarde glee'
heb ik mijn krachten gestort en mijn daden
geworpe' in 't veld der vruchtbare idee; -

heb ik vervuld den grooten wil van 't Leven;
mijn zaad keert weder, wat kommert mij waar?
daarom kan ik het dorre blad zien zweven
met stille oogen door het stervend jaar'.

De pelgrim.

‘In de lente des levens is verschenen
een zachte jonkvrouw voor mijn zoekend oog:
een schok van ontwaken ging door mij henen,
ik voelde hoe het hart naar haar bewoog.

Aan haar zuiveren dienst voortaan te wijden
mijn kleine en teed're kracht, beloofde ik,
om misschien eens in 't gezegend getijde
beloond te worden met den diepen blik

der liefde die wie hem treft hier doet duren
langer dan de bloei van 't snelwelkend lijf
en boven de pijlen der speelsche uren
heft zijner droomen goud-stralenden schijf.

Wij liepen samen over bloemenweiden;
zij voor, ik volgde; door haar stroomend haar
liet ik de blauwe en witte kelken glijden
en alle dagen waren even klaar.

Want smart is niets als het melodisch breken
van golven daar tegen een rotsig strand,
en tranen vloeien, altijd-heldre beken
van schoonheid neder in dat tooverland.

Maar op een dag proefden mijn heete lippen
de klare droppelen der schoonheid flauw
en mijn voet leek te klout'ren over klippen
heerlijker dan treden door bloemendauw.

Ik voelde een ongestuimen drang rumoeren
gelijk soms door wintersche stormen vaart
wanneer de lente aan toornen en snoeren
geweldig schudt, en wil stroome' over d' aard.

Een man stond voor me: 'k zag zijn oogen leven
van koelen haat; 'k zag op zijn lippe' ontbloeid
der liefde roos; hij heeft de hand geheven:
ik heb mijn teere voeten nieuw-geschoeid.

'Volg mij', sprak hij, 'ik ben den strijd voor menschen-
geluk, ik ben voor menschengroei den strijd;
mijn adem doet oude liefden verflensen,
in mijn pols klopt de schoonheid van den tijd!'

Ik zag naar waar zij wankte, wit en teeder,
ik ving den klank van zijn bazuinen stem,
ik zag haar worden ijl gelijk een veder,
mijn hart sprong op naar zijne kracht - naar hem.

Een gouden snaar diep in mijn wezen lachte,
als een blijde keel tot den dag ontluikt:
ik heb hem mijn rijpe en gave krachten
daar geschonken, en z' in zijn dienst verbruikt.

Maar and're snaren van 't veelstemmig wezen
hielden den toon der liefde verder aan
tot de vrouw die voor mij was opgerezen
in levens lente, op de groene paân.

En ik beloofde tot haar klare oogen
altijd te zullen keere' in schemering,
als een vogel tot zijn nest komt gevlogen
wanneer 't luid leven van den dag verging.

En dikwijls keerde ik. In de tusschentijden
die de dienst van mijn nieuwen heer mij liet
liepen we als eens over bloemenweiden
en ik vergat den glans der schoonheid niet.

Maar zijn wil voerde mij op steile wegen
en zijn geboden waren somtijds zwaar,
zijn hand hield menigmaal mijn voeten tegen
die wilden dwale' in droomenland, met haar.

Dan was 't of haar stralende oogen blonken
door nevel, haar stem werd een zwak gesuis,
en in de nacht hurkte mijn moeheid-dronken
hart voor de vensters van zijn eigen huis.

Soms hoopte ik wel dat mij nu ging gelukken
haar dienst te binden aan dien van mijn heer,
maar altijd wanneer ik die vrucht wou plukken
viel mijn arm langs mijn zijde macht'loos neer.

Zoo klom het jaar en dichter werd mijn loover:
toen d' eerste herfstvlaag rilde door mijn woud
hield nog van dien heer de machtige toover
mijn hart gebonden aan zijn vanen stout.

En zeker volgde ik 't roepen van zijn hoorn
nog heden, had hij niet op eenen dag
mijn hart bedroefd met ongerechten toorn
en het gekrenkt door onverdienden lach.

Toen voelde ik mijn kracht op eens versagen,
het hooge kloppen van mijn hart werd klein;
de wapens die ik juichend had gedragen,
ontzonken aan mijn hand; de looden pijn

der machtloosheid boog mijn gestalte neder,
ik kon niet langer volgen mijnen heer:
mijn hart bleef van hem droomen, trouw en teeder,
mijn arm hing slap als een gebroken veer.

Als een ziek kind hoorde ik in mijn droomen
de stem weer zingen die mij wekte in jeugd
en heb den weg terug tot haar genomen
met een hart vol onvrêe en arm aan vreugd.

Om mijn ontluisterd hoofd mee te omhangen
had zij een krans van violen geplukt,
en tegen mijn doffe, betraande wangen
heeft zij haar altijd-glanzende aangedrukt.

Langs 't stille pad, in het vallend getijde,
gaan wij weer samen een verstrengeld paar;
ik zie de gele en welke bladen glijden
tusschen de tressen van haar stroomend haar.

Maar als ik naar de wallen van haar tempel
volg, in te keeren tot haar heiligdom,
bevangt mij huiv're', en van zijn blanken drempel
zien mijn verlangen-zware oogen om

naar het golvend veld, waar mijn oude meester
het rits'lend graan met scherpe sikkels snijdt:
ik kan mijn hart niet snoeien om een heester
in uw parken te wonen voor altijd.

In mij is nu geen begeerte te drinken
van and'ren drank dan die uw honing zoet,
maar als de seizen van de maaiers blinken,
beweegt een onrust door mijn bloed.

Want om zonder een hunk'ring te verstillen
achter die muren waar het droom-ooft geurt
moest niet het rytme der maaiende willen
mijn hart duizendmaal hebbe' omhoog gebeurd.

En moog'lijk heeft, gelijk zijn oude wonden
een oud soldaat, dat hart lief allermeest
het brandmerk van die zoete en bitt're stonden
in hem, dat altijd smart en nooit geneest’.

Het antwoord.

‘Ge vraagt of ik den stap niet weer ga richten
naar het veld waar de groote strijd rumoert,
en legt d' arm om mijn schouder, of die lichte
druk mij naar de genooten medevoert.

En een verbaasd misprijzen fronst uw brauwen
dat ik den aandrang van uw stem weersta
als van uw arm het vragende vertrouwen
en eenzaamheid-omschaduwd verder ga.

En ge hoont: of dan al de hooge vuren
op de tinnen mijner ziel zijn gedoofd
en tracht den gloed van de voorbije uren
weer aan te blazen in mijn neigend hoofd.

O vriend, laat uw hand van mijn schouder glijden,
berg het zwaard uwer maning in zijn schêe,
want ge weet niet, hoe sinds die oude tijden
mijn hart gekeerd is naar het dal der vrêe,

hoe wars geworden van den strijd, het jagen,
het felle, onmeedoogenlooze woord,
en al 't harde dat te doen als te dragen
tot de rusting van den strijder behoort;

hoe het verlangt naar 't wel-omsloten leven
waardoor der dagen kalmgelijke gang
aantreden komt, terwijl hun lippen beven
alleen maar van ingehouden gezang.

't Wil 't murm'len hoore' onder zeilende wolken
van water, rinnend door bebloemde wei,
en het gegons der kleine nijv're volken
komend om honing tot de hooge hei,

en 't kalmend wuiven van de wijze boomen
dat best het vragen van de onvrêe sust,
al wat de ziel wegvoert van woeste stroomen
naar dal van zilverhelle rust.

Misschien dat als zij daar lang heeft gelegen
op koele zoden van gepeins gebed,
begeerte haar eenmaal weer zal bewegen
naar de signalen van de strijdtrompet.

Misschien - maar in de ongeboren tijden
verbergt die dag nog 't omsluierd gelaat
en ik wensch nu geen dagen dan die glijden
zooals de schaduw glijdt over een plaat

waarop de gouden zon de gouden uren
die vallen in 't verlêen te slapen kust,
in den tuin, waar zomergeneugten duren
van morgenschitterpracht tot avondrust.

Laat daarom uw hand glijden van mijn schouder,
en rakel niet meer in mijn dooden haard
want mijn hart wordt al grijzer en al ouder
hoe langer 't naar zijn bleeke droomen staart:

er woont geen kracht in uw bidde' en vermanen
die ze met den blos van begeerte kleurt;
mij lokken niets, als schemerige lanen
van stille mijmeringen, droomdoorgeurd'.

De zuster.

‘Eens toen ik lag, peinzend ineengedoken
gingen mijn oogen voor de wereld dicht;
uit over-oude, eeuwig-jonge sproke
rees voor ze op een wit zustergezicht.

Een maagd. Van 't staal dat niet veel vrouwen dragen
omgord, en d' oogen toch zoo vrouw'lijk mild....
Ja wij zijn zusters, ja wij tweeën klagen
eenzelfde leed, ontluisterde Brunhild.

Vuurde ik niet als gij met helle gezangen
de eed'le strijders die 't hart liefhad, aan?
Deed ik niet wie vielen, met lichte gangen,
als gij tot Walhalla van roem ingaan?

Zwierde ik niet als gij deedt langs de bogen
des hemels, stralend, in den lente-wind?
Ben ik niet gelijk gij eens uit den hooge
geslingerd, Brunhilde, arm godenkind?

Droeg ik niet iets van 't godlijke in d' oogen
als gij? En heb ik niet als gij gefaald
door 't hart? Zijn wij niet beî, door 't hart bedrogen
van onze hooge hoogte neergehaald?

Ja omdat vrouwe-aard ons verschalkte, faalden
wij bedwingend 't ontroerde neigen niet;
nu ben ik wat gij waart, een afgedwaalde,
die 't goddelijke leven van zich stiet.

Nu ben ik zooals gij, ontkroond, ontluisterd,
weggeëbt uit mijn leên de godenkracht,
de zekerheid die brandde in mij verduisterd,
de blik van twijfel en zwakheid onnacht.

Nu blijft m' als eens u bleef niet anders over
dan ontdaan van mijn wapens, lang-gestrekt,
te wijlen in dadenloos droomgetoover,
te wachten - tot een stap mij wekt.

Hoopvolle pijn voel ik het hart doorscheuren....
Brunhilde, zuster, genoot van mijn lot,
o moog' wat gij u afbadt, mij gebeuren:
gewekt te worden door een held, een god.

Leven dat mij straft waar ik faalde, lijden
doet waar ik schuld had, wiens gerechtigheid
mij nu ontneemt der sterken vreugd: het strijden,
omdat mijn hart gebeefd heeft in den strijd

en gewankeld mijn hart, grootmachtig leven
dat mijn leden met dadeloosheid bindt, -
zend mij nu langen sluimer, droom-doorweven;
wees zacht voor uw gestrafte kind.

Laat een droom mij het hooge lied voorzingen
van glorie die nu wordt over de aard,
tot hij komt die mijn ketenen doet springen
met één slag van zijn zegezwaard.

In de smidse zie ik de vlammen spelen,
ik hoor ze knett'ren, het ijzer ziedt heet:
ik hoor hoe de strijd uit ontelbaar-vele
willen het zwaard van de wils-eenheid smeedt.

Helaas, ik doe niet mee het zwaard te smeden;
ik heb het meedoen door zwakheid verbeurd, -
zoo lig ik dan en wacht en ben tevrede
te wachten, tot het blij wonder gebeurt,

tot de stralende held komt mij te wekken,
wiens sterke roep der sluim'ring web doorsnijdt....
dan schiet ik wapens aan: zie ringsom lekken
de vlammentongen van den laatsten strijd.

Aan hem gedenkend, van hem droomend leef ik
tot hij verschijnt, licht, aan mijn donker veld
en uit gouden droomspinsel weef ik
glanzende lied'ren hem ter eer, mijn held.

Niet somber en niet eenzaam gaan de dagen
in ledig treuren om wat leven nam;
als ruischend lied herrijst het smartlijk klagen,
- en in de smidse speelt de gouden vlam'.

De wensch.

‘Als ik maar kon vergeten 't oude zwieren
hier in die stilglanzende toovertuin,
over het woelig veld, waar daden tieren
maar de droomen vielen tot puin.

Een spanne tijds heb ik u toch bezeten,
opperste vreugd waar elk groot hart naar joeg
altijd, heb ik, een ruiter koen, gezeten
schrijlings op Leven dat mij droeg,

in d' eene vuist klemmend der daden teugels
dragend op de palm van de and're hand
de wondervogel met azuren vleugels
die weerschijn vange' uit droomenland.

Ach, ik weet, dat ik nooit zal rijden weder
als toen, omstreeld mijne gloeiende wang
Poëzie, van uw zachtwuivende veder,
mijn hart doorgloeid van dadendrang.

En daarom werd het glanzig loof der bosschen
zwart voor mij en het groen der weiden vaal;
daarom wend ik mij van der dagen trossen
nu weg, ze vindend arm en schraal.

Want mijn veel-hong'rig hart heeft droom en daden
even lief, Levens schoone kinderpaar,
en wou een god zijn, wiens droomen daad-zaden,
wiens daden waren van droomschoonheid zwaar'.

Toen nam ik mijn zuster zacht bij de hand
en zei: ‘dat laatst lied alleen heeft tot vaderland
kracht, die de grond is van uw ziel;
al 't andere is zwakheid, en koorts, door de klap van dat wiel
die u verdoofde: overmachtig gebeuren;
en gij zult naar de eenheid van Droom en Daad u weer beuren,
die is de lichtende top van den tijd,
waartoe streven de sterken, gelijk gij zijt.
Want de droom alléén is niet meer
voor de dichters die nu beginnen het hartgrondig eenig begeer,
en naast de Droom straalt de Daad
als naast een zilveren ster een fonk'lend roodgouden staat.
De Daad blinkt ons tegen, verzadigd van droomschoon licht;
de Droom heeft een nieuw daadkrachtig aangezicht,
en ge weet, dat wie den Droom alléén verkiest
zijn wortels in vruchtbare aarde van Daad verliest.

Maar omdat ge nu zwak en moede zijt,
en de Daad voor de sterken is, want de Daad is de strijd,
geef ik u vrij, in deze droomengaard
te dwalen dat zijn ooft tot drank ge klaart
voor makkers om hen zoet mee te verzaden:
Schoone Droom is moeder van Sterke Daden’.

Toen kuste ik die vrouw zooals een zuster
en liet haar gaan, mijn hart was veel geruster
omdat ik zag in haar oogen het licht
waar de verwarring en de smart voor zwicht.

Een poos lang hoorde ik haar niet, niet zag
ik haar, tot op een nacht zware wiekslag
aanruischte - het was of het nachteduister
zelf zong, zijn diepten, zijn geheimen luister,
zijn drang en beloften van morgenlicht.

De boom van groot-verdriet.

‘Diep aan de steile helling van het leven,
waar 't klein gewas van bonte vreugd niet groeit,
den top in wolken van gepeins geheven,
den voet door de beek der tranen besproeid,

staat een boom. Tusschen zijne takken flonk'ren
de klare hemelsche gesternten niet,
een klaagzang ruischt de kroon, de dichte, donk're
van den eenzamen boom van groot-verdriet.

Pelgrims voelen een somb're schaduw vallen
over het pad dat kiezen ging hun voet,
zien huiv'rend op, verbleeken, en haast allen
vluchten zij weg met een verschrikt gemoed.

Liever dan tot het gebied van zijn zwarte
schaduw en somber ruischen in te gaan,
dalen hun zwakke en bevreesde harten
langs warre en onzek're paân

naar waar zij sterven aan giftige dampen
stijgend uit der bedwelming poel tot hen,
of verschalkt door de zachte valsche lampen-
schijn van 't geloof, in zijn mist afdwalen.

Ach, zij zullen voortaan deemoedig knielen
voor 't beeld van ied're dwaze en blinde waan,
omdat te zwak waren hun bange zielen
den zin van dat hoog ruischen te verstaan.

Of wel zij zullen verder leven, bloode,
in een dorre en troostelooze sfeer:
sinds zij den boom-van-groot-verdriet ontvloden
ontluikt groot-verlange' in hun hart niet meer.

De wein'gen die zijn schaduw niet ontvluchten
en stil neerzitten aan zijn breeden voet,
weten niet allen hoe de vreemde vruchten
te openen die hij soms vallen doet.

En ook als zij zetten hun weeke tanden
in de harde kern die 't hulsel omsluit
is het of hij tot asch wordt in hun monden,
en zij spuwen zijn bitterheid weer uit.

De gif belade' en oversterke geuren
die uitzendt de bloesem van dezen boom,
maken hun harten dronken: in zijn treuren
verzinkt hun hart als in een laatste droom.

Of de zon schrijdt en alle sterren schrijden
hunne gedachten blijven roerloos staan:
voor hen bestaat niets meer in 't wereld-wijde
als 't klagend ruischen van die donk're blaân.

Wee over hen, die zijn zoo ver gekomen,
zoo dapper tot de schaduw ingegaan,
om toch, het hoofd gesteund tusschen de loome
handen in daad'loos droomen te vergaan.

Een enk'le is er, die zich zet en luistert
naar 't eeuwig-wiss'lend eeuwig-eend're lied
van den boom, die der sterren glans verduistert,
- luistert en weent en peinst, maar wanhoopt niet, -

zoolang tot zijn hart van het ruischend klagen
den hoogen lang-verzwegen zin verstaat,
en hij voelt van zijn polsen 't oude jagen
getemperd tot wijzer en stiller maat.

Zij zijn 't, die uit de stekelige schalen
pellen de blankheid der binnenste pit,
en met hun sterke tanden haar vermalen
al maakt de wrangheid soms hun lippen wit.

En allengs voelen zij, hoe door hun wezen
een nieuwe kracht zijn klare gulpen giet:
de kracht die in den mensch nooit komt gerezen
dan uit de bitt're spijs van groot-verdriet.

Dan staan zij op, hun eerst nog zwakke schreden
worden vaster, op hun verdiept gezicht
dragen z' een schaduw van de schaduw mede
waarin zij wijlden, als een donker licht.

De manendos van veel dapp're gedachten
omwuift de welvingen van hun gemoed
en de wijsheid der sterrelooze nachten
stroomt als een donk're ader door hun bloed.

Onder hun blik krijgen de argelooze
oogen der kleine vreugde' een dieper glans,
en hunne hand glijdt langs des levens rozen
als langs het loof van een gewijde krans.

Zij zijn het verste en het dichtst gedrongen
tot het hart van het al-omvattend zijn,
waar de oogen zich sluiten, en de tongen
zwijgen van alle vreugde en alle pijn.

Zij leerden spellen de wetten van worden
en groei, die heeten verscheurdheid en pijn,
en dat zoo 't oude blad niet viel en dorde
de aarde nooit lentisch-vernieuwd zou zijn.

Over elk leed stralen hun klare oogen
mildheid, hun hand is altijd troostbereid,
maar hun eigen diep wordt alleen bewogen
door de groote winden der eeuwigheid.

Zij zijn de overwinnenden, de sterken,
die hun nest in den boom van groot-verdriet
verlatende, met uitgespreide vlerken
wegwieken naar een ver en klaar verschiet.

Zij zijn het, die de kinderen der menschen
voorgaan, die zaaien in hun bleek gemoed
het vlammenzaad van hoogschietende wenschen,
en het bevruchten met den straal van moed.

Maar om hun eigen hart geschikt te maken
menschen te voeren naar dat goud verschiet
moeten zij ver van de veilige daken
lang neerliggen bij dat hart-brekend lied.

Mijn hart ook is zoekend dien zin te vinden,
mijn hart kauwt aan de vruchten van dien boom:
o dat hun vleesch het niet als gif ontbinde,
en hun geur het niet make dof en loom.

Helden en dichters, gij die door der tijden
nevel mij toestraalt, als sterren door mist,
help mij, om van het ruischend lied te scheiden
gelijk gij scheidet, toen ge zijn zin wist.

Gij allen die geoogst hebt warm en helder
uw bronzen tros aan den wijnstok der smart,
en deedt den gouden wijn in donk'ren kelder
uitgisten van uw diep-gedolven hart -

helden en dichters, helderziende' en wijzen
die in mij leeft, schraagt met uw kracht mijn kracht,
dat ik wat ruischt in de wolk der gepeizen
in mijn hart sluite door de donk're nacht.

Help mij, uw dochter, laat mij niet verderven
onder 't gebladert waar geen ster door straalt,
maar rijze' als gij reest en gaan tot de erven
der menschheid, smartgelouterd smartgestaald.

En gij, liefste van allen, sterke broeder
die onverschrokken voor mij henenschrijdt,
aller groote dade' en gedachten moeder
in dit uur van den gang der eeuwigheid -

wees bij me, omring mij met de groote armen
van uw roeping, uw mildheid, uw gebod,
gelijk die oude' omringde het erbarmen
en de wet en de werken van hùn god.

Want ik wil mijn donk're tranen verkeeren
tot parelhelle glansen van gezang
om uw hoofd mee t' omwinden en te eeren
boven de groeven van uw maag're wang’.

Ik hoorde aan de koperen transen
onder den boom Groot-Verdriet
klepp'ren de zware kadansen
van het breed-vleugelig lied -
toen werd alles stil; een flauw glanzen
vloog over het ver verschiet.

Ik wist dat zij zich spande,
en in haar diepten zocht
naar kracht om boven de randen
te rijzen dier duistere krocht;
ik wist hoe zij 't hoofd in de handen
tegen mensche-zwakheid vocht.

Toen knielde ik zelve neder
en bad voor haar in mijn hart:
‘o dat stijge op glanzige veder,
die zoo lang ineenkromp benard
en als van hoogtoppige ceder
schouw' in het ravijn der smart’.

En zoo bid ik tot u, beminden,
die haars harten wegen nu kent,
dat gij als de bloeiende linde
tot de blauwe zomertent,
uw krachten, de geurige winden
van uw liefde, haar toezendt.

Want Liefde wierp haar neder,
door uw Liefdes-eb strandde zij,
en Liefde draagt haar weder
omhoog in zijn vloedgetij:
als de vloed van uw Liefde breeder
opstroomt - dan komt zij vrij.